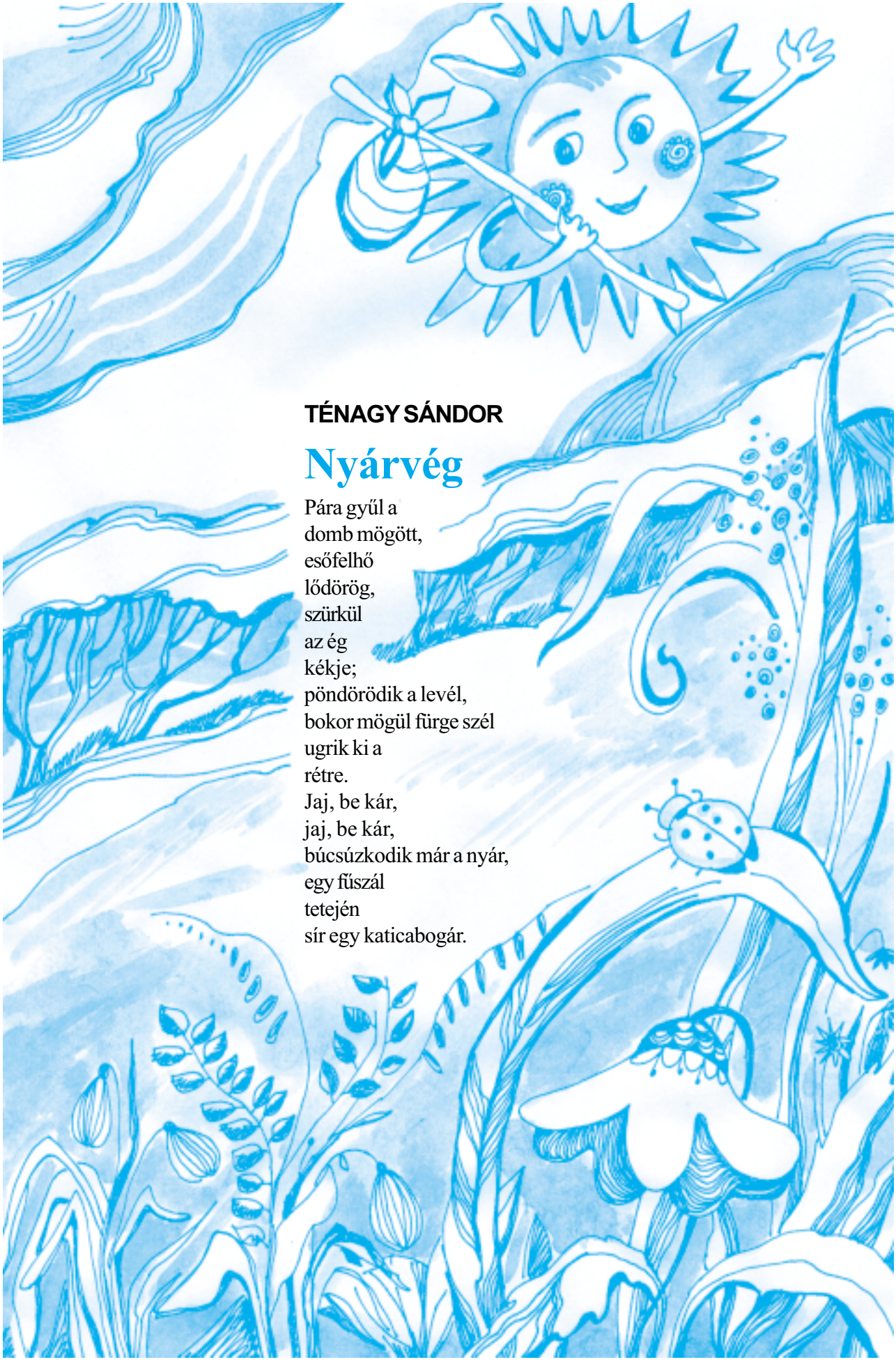

TÉNAGY SÁNDOR

Nyárvég

Pára gyűl a
domb mögött,
esőfelhő
lődörög,
szürkül
az ég
kékje;
pöndörödik a levél,
bokor mögül fürge szél
ugrik ki a
rétre.
Jaj, be kár,
jaj, be kár,
búcsúzkodik már a nyár,
egy fűszál
tetején
sír egy katicabogár.

Szeretettel üdvözlünk minden Irka-olvasót az új tanév alkalmából, külön köszöntjük az első osztályosokat!

WEINRAUCH KATALIN

Elsős lettem

Tegnapelőtt bölcsis voltam,
tegnap oviba jártam,
mára pedig, lám, megnőttem:
helyem az iskolában.

Anya mondta nagyikámnak,
így beszéltek előttem,
azt is mondták: száll az idő
gyors szárnyakon, s elhittem.

Hogy megnőttem, én magamon
igaz, nem vettem észre,
de az biztos, régen várok
az iskolakezdésre.

Eljött végre ez a nagy nap:
ELSŐS LETTEM, kisdiák,
megtanulok betűt vetni,
büszkén hordom a táskát.

Szót fogadok tanítómnak,
nem lesz panasz soha rám,
csak ülj be a padba mellém,
s maradj velem, anyukám.

DANYIL HARMSZ

Millió

Lábdobogás az utcánkban –
fiúk mennek szép sorjában:
egy,
kettő,
három,
négy,
négyük után
újabb négy,
négy meg négy,
négyszer négy,
utánuk még
kétszer négy.

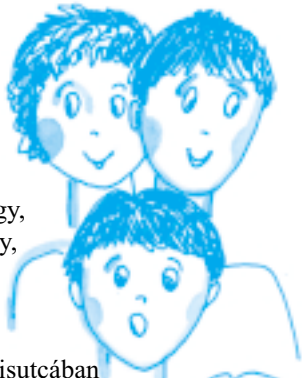

Mellettük a kisutcában
lányok mennek szép sorjában:
egy, kettő, három, négy,
négyük után újabb négy,
négy meg négy,
négyszer négy,
utánuk meg kétszer négy.

Utca sarkán találkoztak,
már nyolcvanan sokadoztak:
egy,
kettő,
három,
négy,
négyük után
újabb négy,
négy meg négy
meg hatszor négy,
utánuk még
tízszer négy.

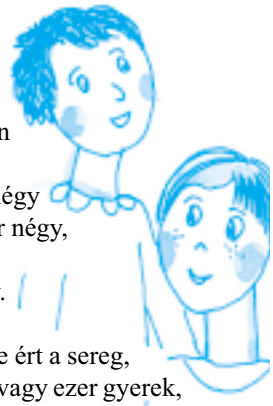

Hogy a térre ért a sereg,
vonult már vagy ezer gyerek,
nem is ezer,
már tízezer,
egész sereg,
légió!
Nem tízezer,
sok százezer,
talán már egy
MILLIÓ!

Egy, kettő, három, négy,
négyszer négy meg tízszer négy,
százszor négy
meg ezerszer négy,
megint négy,
kétszer négy,
aztán újabb négyszer négy,
OTT
MEGY
MIND!

Bajor Andor

Mivel mérik a tudást?

Az iskolában a tanárok mindig is arra törekedtek, hogy az ifjakat megokosítsák, aztán pedig lemérjék a tudásukat.

Amikor én voltam ifjú, az osztályozás még nem volt annyira tökéletes, mint mostanában. Jó tanáraink nagyon sokat töprengtek, miképpen válasszák el a kitűnő tanulókat a közepesektől, azokat pedig a rosszaktól.

Legelőbb abból az igazságból indultak ki, hogy aki tud valamit, annak több van a fejében. Az egyszeregy az körülbelül öt dekával növeli az ember fejének súlyát, a hármasszabály két és fél dekával, egy-egy nehezebb képlet pedig olykor még tíz dekával is!

Ezt mi is éreztük: mert minél többet tanultunk, annál súlyosabb lett a fejünk, alig bírtuk tartani. Viszont könyökölni nem illett, már az ősember is megverte a fiát, ha valami ilyen-olyan ősasztalnál neveletlenül könyökölt.

Az osztályunkban volt tehát egy mérleg, és az óra elején arra kellett reáállni.

Ha valaki ugyanannyit nyomott, mint a megelőző órán, arról nyomban kiderült, hogy nem szedett a fejébe semmit.

Én egyszer tévedésből a következő napi leckét is megtanultam, de olyan nehéz is lett a fejem, mint a kő. Ahogy fölálltam a mérlegre, a számtantanárom azonnal észrevette, hogy tele van a fejem tudással. Beírta a tízest, de meg is intett, figyeljek máskor pontosan a leckére.

Kereken 15 deka számtant gyúrtam akkor magamba... Ennyivel voltam nehezebb...Az egyik rossz tanuló viszont könnyebb volt, mint valaha: ő egész délután rúgta a rongylabdát, és még a régi leckék is kipotyogtak a fejéből. Ahogy fölállt a mérlegre, azonnal kapott egy pofont, mert a benne levő matematikának akkora nehézsége sem volt, mint a pehelynek.

Jó tanárunk mindig a felsőbb osztályosokat hozta példának.

– Nézzétek, gyermekeim – mondotta –, mekkora fejük van, és az mind számokkal van teli!

Ekkor azonban egy rossz tanuló (vásott volt, ne vegyetek példát róla!) megevett egy radírgumit. És a mérlegen biztonsággal állt, mintha nem radírgumi lenne a gyomrában, hanem tizedes törtek a fejében. A vásott, rossz tanulók – ne vegyetek példát róluk! – ilyen ravaszsággal játszották ki a mérlegelést. Mígnem az egyik rossz tanuló éppen a mérlegen elkezdett köhögni, és három radír esett ki a szájából...

Így derült ki a turpisság.

Tanáraink erre kivitették a mérleget, és újból utánanéztek, mivel választhatják el a szorgalmas tanulókat a lustáktól. Előbb azt figyelték, kinek tintás a körme, mert ezek nyilván dolgoztak, írtak, számoltak. Akinek nem volt tintás a körme, azt fülönfogták, elagyabugyálták. De a rossz tanulók (sohase vegyetek példát róluk!) erre megint kitaláltak valamit. Óra előtt bekenték magukat tintával, az ujjukat tintába mártogatták. Amikor a tanár megnézte a körmüket, hát mindenkié tintás volt. Ezen elgondolás alapján megintcsak nem lehetett igazságot tenni. Pedig bejött az igazgató is, mert nem hihette, hogy mindnyájan tintásak vagyunk.

Amikor látta a valót, le-föl sétált a padok között, töprengett és hümmögött. Ettől kezdve a nadrágunk állapota szerint kaptunk érdemjegyet. Akinek a nadrágja a térdén volt lyukas vagy a száránál szakadozott, az négyest kapott, mert nyilván mászás és rugdosás közben szakította el.

De ha a hátsó része volt kifényesedve meg elkopva, annak beírták a tízest. Mert biztos volt, hogy a tanulás és leckeírás miatt viselődött meg az értékes ruhadarab.

Körülbelül egy hónapig kaptunk jegyet a nadrágunkra. Aki a jelek szerint a legtöbbet ült benne, az tízest kapott. Aki viszont szakadásokkal és letépett zsebbel állt a tanárok elé, azt fülönfogták és elagyabugyálták.

A rossz tanulók (akikről sose szabad példát venni) ismét kitaláltak valamit. Lementek a patakra, és téglával kezdték sú-

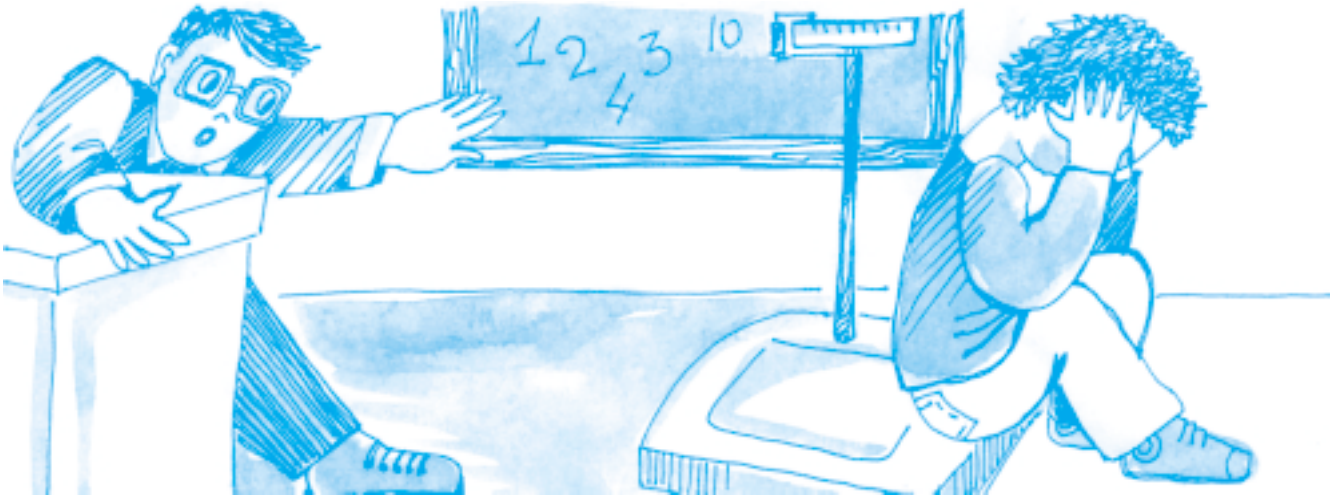

rolni a nadrágjuk hátulját. Az agyagos parton a nadrágjukon még szánkóztak is, amíg az olyan lett, mintha örökké a lecke mellett izegtek-mozogtak volna. Másnap a tanárok nem tudták megítélni, ki ült sokáig a lecke mellett, és ki súrolta a nadrágját téglával. Maga az iskolaigazgató is bejött, megnézte nadrágjainkat, de nem tudott igazságot tenni.

Akik tanulással koptatták, azoké pont olyan volt, mint azoké, akik megsúrolták téglával.

Sokáig járt az igazgató a padok között, hümmögött és töprengett. Mígnem eszébe juthatott valami, mert döngő léptekkel kiment. Ettől kezdve tanáraink notesszal és osztálykönyvvel jöttek közénk, rendre kiszólítottak és vallatni kezdtek az elmúlt órán történtekről. Mintha tolvajlás vagy bűntény esett volna a megelőző órán! Noha ők pontosan tudták, mit mondtak el, miféle számokat, folyókat és történeteket: de ezeket mindenáron tőlünk akarták hallani mint tanúktól.

Nem bíztak volna az emlékezetükben?!

Tőlünk várták magyarázataik további megerősítését vagy bebizonyítását?! Nem tudhatom.

Most már minden óra első része ilyen kérdezősködéssel telt el, azután a tanár magyarázott, hogy a legközelebbi alkalommal ismét tőlünk hallja, amit elmondott. Mintha elfelejtette volna. Mi pedig figyeltünk, jegyeztünk, vacogtunk.

Evvel a nem egészen tiszta eljárással rövidesen meglelték a rossz tanulókat. A rosszak magyarázat közben a pad alatt mulattak, nem figyeltek. És a következő alkalommal a kérdésekre elszántan és konokul hallgattak. Ráadásul jegyet is kaptunk a feleleteinkre: ez azt mutatta, hány deka tudás van a fejünkben.

Úgy tudom, a tanulók tudását azóta is ilyen láthatatlan mérlegekkel mérik.

Kányádi Sándor

Előbb a begyünk – aztán az eszünk

Tudományokra akarta adni egyszer a fejét a tyúk s a lúd. Beiratkoztak az iskolába. Szégyellték, hogy mindenki rajtuk fenje a nyelvét. Hányszor hallhatták szégyenkezve:

– Annyi esze sincs, mint egy tyúknak.

– Buta, mint egy liba.

Vagy egyenesen:

– Buta liba.

Hát ebből elég volt, határozták el. S a hátukon táskával elindultak az iskola felé. De alig billentek át az útszéli sáncon, a hosszú nyakú lúd elgágintja magát, s már fordul is vissza a sánc martjára.

– Ku-ku-kukac, ha nem egyéb – gágogja boldogan.

– Abbizony, a mindenét! – kárálta a tyúk is nem minden irigység nélkül, amikor látta az ízletes falatot eltűnni a kolléga csőrében.

– De-de, még egy, de-de, még egy – fordult most már egészen vissza a lúd.

És valóban egy nagy rózsaszín csimasz vagy mifene lehetett, mert annak is csak a végét láthatta a tyúk. Eltűnt az is a liba csőrében, hosszú gigájában.

Erre a tyúk is félrekaparintott egy kis követ, s hát ő is talált egy csimaszt. Esős, nyirkos idő volt, hernyókat, csimaszokat nevelő. És ez lett a veszte a két iskolába igyekvőnek. De már nem is igen igyekeztek.

A lúd még a táskát is ledobta a sánc martjára.

– Előbb a begyünk, ráér a fejünk.

– Rá, rá, rá – kiáltotta a tyúk is boldogan, s ő is szépen kibújt a táska alól, s elkezdett kapirgálni.

Tömték a begyüket.

Tömték. De mire teletömték, már délre járt, s vége volt arra a napra az iskolának. „No, majd holnap, holnap majd előbb a fejünk, s csak aztán a begyünk” – fogadkoztak. De aztán a fogadkozásnál maradtak, mert másnap reggel még ki sem léptek a kapun, amikor a tyúk talált egy csimaszt, és erre a lúd is keresgélni kezdett. Megint csak azt mondták:

– Előbb a begyünk. Ráér a fejünk.

– Ráér, rá, megtelni.

Így aztán mai napig buta liba a lúd, és tyúkeszű a tyúk. S az is marad most már egész a serpenyőig vagy a levesestálig.

KORMOS ISTVÁN

Szeptember

Gyászol három hangyaboly,
cincognak a tücskök,
kék ködnek nézik az eget,
zöld ködnek a füstöt.
Szaladnak a füvekhez,
elszállt a fű délre,
kukoricazászlón lobog
üszög feketéje.
Boglyaszállás fölrepül,
a fák messze úsznak,
tücsökcirr ördögszekéren
panaszol az útnak.
Megadják mind magukat,
sárgöröngyre ülnek,
sírnak-rínak s kis öklükkel
gyöngykönnyet törülnek.

RADNÓTI MIKLÓS

A mécsvirág kinyílik

A mécsvirág kinyílik
s a húnyó láthatárnak
könyörg a napraforgó;
a tücskök már riszálnak,
odvában döng a dongó,
s álmos kedvét a bársony
estében égre írta
egy röppenő pacsirta;
s ott messzebb, kint a réten,
a permeteg sötétben
borzong a félreugró
nyulak nyomán a fűszál,
a nyír ezüstös ingben
immár avarban kószál,
s holnap vidékeinken
újból a sárga ősz jár.

SARKADI SÁNDOR

Lomb lehullott, mák kipergett

Lomb lehullott,
mák kipergett,
őszi ágat szél diderget.
Hidegebb már a sugár is,
elment a fecskemadár is.
Máris, máris,
odavan a nyár is.

JUHÁSZ FERENC

Délnek húz a fecske, délnek

Délnek húz a fecske, délnek.
Feszítik szárnyuk a szélnek
az őszi vándormadarak.
Kövér rajokban égre kelnek,
s az őszi légben énekelnek
a lassan szálló ég alatt.

A fű kiégett, ősz van újra,
s az ember újra megtanulja
becsülni a meleg nyarat.
A ködben úszó völgytorokban
a csorda bőg, s az ezüst porban
a hegynek fölfelé halad.

MÁNDY STEFÁNIA

Gólyabúcsúztató

Ó gyorsan tűnő nappalok,
ó hosszú őszi éjszakák –
hulló fészken magam vagyok,
köszöntsd az egek vándorát.

Elszállt a dal, az év, a nyár,
ki hozza vissza, vissza már!
Egy árva rózsa ring a fán –
elátkozott királylány.

Elfutott sírva a fürge patak,
füvecske búvik a kertek alatt,
fújnak a furcsa őszi szelek,
maholnap hosszú útra kelek.

MIKLYA ZSOLT

Barna völgy

Barna völgybe sárga szél
dúdolgatva hazatér.
Körbejár és tovaszáll,
iszkol előle a nyár.

Meglibben sok falevél,
elpirulva elalél.
Szundikálva lepereg,
szőnyeg-almot tereget.

Pro Libertate

Tűz, víz között
Megütközött
Kis Magyarország,
Végromlásra,
S hervadásra
Hajlott szép virág!
Jaj, mire jutál...
Mézet vártál,
S ám találtál
Keserű mérget...

A XXI. század egyik legszebb kerek évfordulóját ünnepeljük 2003-ban. Idén épp 300 éve annak, hogy II. Rákóczi Ferenc a felkelő jobbágyok élére állt. Alábbi összeállításunkban a dicsőséges eseményekkel kapcsolatos történelmi tudnivalókat olvashattok.

Az 1703–1711-es szabadságharc

Kerek 300 évvel ezelőtt tört ki a Habsburgok egyre erősödő önkénye ellen a II. Rákóczi Ferenc által vezetett szabadságharc. A hét évig tartó véres küzdelem végül elbukott. A magára maradt Magyarországot legyűrte a császári túlerő. Ám Rákóczi neve aranybetűkkel íródott be történelmünk legnagyobb alakjai közé.

II. Rákóczi Ferenc

I. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona gyermekeként született 1676-ban. Nevelőapja Thököly Imre, a kuruckirály volt. Munkács ostromát édesanyja mellett élte át, majd a vár feladása után a kis Ferencet Bécsbe vitték, ahol jezsuiták próbálták a császár iránti hűségre nevelni. Ám hiába fáradoztak: a 24 éves ifjú kapcsolatot teremtett a francia királlyal, hogy segítséget kérjen tőle a magyar szabadságharchoz. Árulás következtében börtönbe került, de sikerült megszöknie és az elnyomottak élére állnia. Hét évig vezette a Habsburg-ellenes szabadságharcot mint Erdély választott és Magyarország vezérlő fejedelme.

Miután a szabadságharc elbukott, Rákóczi soha nem tért haza Magyarországra. 1720-ban Törökországban telepedett le, 1735-ben, Rodostóban hunyt el.

A szökés

A Bécsbe hurcolt ifjú Rákóczi neveltetésére a császári udvar különös gondot fordított. Mire fölcseperedett, sokak szerint még magyarul is elfelejtett. Német ruhában járt, feleségével pedig franciául társalgott. Ám a német ruha igazi magyar szívet takart. Jól tudta ezt Rákóczi barátja, Bercsényi Miklós is, aki lassanként ráébresztette az országban uralkodó lehetetlen állapotokra. Rákóczi belátta, hogy csak fegyverrel lehet megállítani a bécsi udvar erőszakos törekvéseit. Levelet írt XIV. Lajos francia királynak a Habsburgok ellenállásáról. Ám a futár, akire a levelet bízták, árulónak bizonyult. A levél a császárhoz került, Rákóczi pedig a bécsújhelyi börtönbe. Felségárulásért halálra ítélték. Ám a sors másképpen akarta.

1701 egyik sötét novemberi estéjén nagy bajszú dragonyos lépte át a börtönkaput, hatalmas zsákkal a vállán. Burgonyát vitt a konyhára.

Pár perccel később már Lehmann kapitány, a börtönparancsnok társaságában ballagtak végig kopogó léptekkel a folyosón. Rákóczi cellája előtt megtorpantak. A dragonyos pár percre bement a cellába, majd ismét megjelent, és elhagyta az épületet, kitartóan cipelve a hátán a súlyos zsákot.

A szökevény meg sem állt Lengyelországig, ahol Brezan várában lelt menedéket. Ott várta, hogy elérkezzen az idő a cselekvésre, és hazatérhessen Magyarországra.

A hazatérés

1703. június 16. A Keleti-Kárpátok, a Vereckei-hágó térsége.

Kis lovascsapat poroszkál két napja egyfolytában szakadó esőben. Öltözékükből ítélve lengyel dragonyosok, ami szokatlan látvány itt a lengyel–magyar határon. Különös lovas vezeti őket. Hófehér lova nemes paripa. Lovasa lobogó hajú, nagy bajszú, fiatal férfi. Köpenye alól fekete gyászruha villan elő. Az ifjú Rákóczi fejedelem az, aki népe hívó szavára hazaindult Lengyelországból, hogy a készülődő Habsburg-ellenes szabadságharc élére álljon. A fejedelem arca borús, gondterhelt. Egy nappal elindulása előtt kapta meg Törökországból édesanyja, Zrínyi Ilona halálhírét. És mindössze két napja jelentették a futárok, hogy Károlyi Sándor szatmári főispán Dolhánál szétugrasztotta a felkelő parasztok csapatát, a Rákóczitól kapott Pro Libertate zászlókat is elszedte tőlük. A fejedelem azonban tudta: nem fordulhat vissza. Össze kell gyűjteni a szétszórt felkelőket, és a segédcsapatok érkeztéig ébren kell tartania a nép szívében lángra kapott tüzet. Annál is inkább, mert a hírek szerint ötezer gyalogos és ötszáz lovas várja érkeztét az ország határán.

Vegyes érzelmekkel és gondolatokkal lovagolt tehát a megbeszélt találkozó felé, míg déltájban gondolataiból az előőrs jelzése ki nem zökkentette: „Itt vannak!”

A fejedelem bizony nagyot nézett, mikor szembetalálta magát a „felkelő haddal”. A beígért ötezer ember helyett alig volt kétszáz gyalogos és ötven lovas. Alig egynéhánynak volt rossz parasztpuskája, a többi lándzsával, bunkóval volt fölszerelve. A sok elkeseredett, borostás tekintet között csak egy ismerős arcot látott: Esze Tamás vezette őket, Rákóczi tarpai jobbágya.

A fejedelem azonban nem mutatta ki csalódását. Tudta, hogy ez csak a kezdet.

Fölemelte a fejét, és azt mondta:

– Eljöttem hozzátok, akik testvéreim vagytok, és veletek maradok mindhalálig!

– Mindhalálig! – a felkelő csapat üdvrivalgását százszorosan felerősítve visszhangozták a Kárpátok bércei.

Így kezdődött el kerek háromszáz évvel ezelőtt a Rákóczi-szabadságharc, történelmünk egyik legragyogóbb eseménye.

A kuruc hadsereg

Rákóczi serege a kezdeti 500-ról néhány hónap leforgása alatt 70 ezerre nőtt. A parasztokon kívül csatlakoztak hozzá a nemesek is. És nemcsak a magyarok. Kurucnak szép számmal felcsaptak szepességi németek, erdélyi románok, felvidéki szlovákok és ruszinok is. A sereget olyan legendás tábornokok vezették, mint például a híres Bottyán János, akit a nép csak Vak Bottyánnak ismert (félszemét puskagolyó lőtte ki).

A kuruc sereg magvát a könnyűlovasság (huszárság) alkotta, bár volt ezenkívül gyalogság és tüzérség is. A legfegyelmezettebb és legképzettebb csapatok az udvari ezredek, valamint a lengyel, svéd és más zsoldosok voltak. Ezeket Rákóczi állandóan maga körül tartotta. Ez a lovashadsereg a vakmerő portyázásokban, az éjszakai rajtaütésekben, az ellenséget fárasztó „csiripelésekben" ragyogó sikereket ért el. Egyszer még a Bécs határában vadászó császárt is megszalasztották. Ám nyílt csatában nem mérkőzhettek meg a túlerőben lévő, reguláris császári seregekkel. Ez sajnos a szabadságharc kudarcához vezetett.

A szabadságharc főbb eseményei

1703. április – Esze Tamás társaival együtt felkereste Rákóczit Brezan várában, hogy álljon a tiszaháti lázadó parasztok élére. Rákóczi vállalta a Habsburg-ellenes felkelés vezetését és kiáltványában a Habsburgok elleni fellépésre szólította fel a népet.

Május, június – felkelés a Tiszaháton. Károlyi Sándor Dolhánál szétkergette a felkelőket, de a lázadás folytatódott.

Június 16. – Rákóczi hazatért és a felkelés élére állt.

Július 15. – átkelés a Tiszán, a szabadságharc első győztes csatája Tiszabecsnél.

1704 – Magyarország és Erdély nagy része kuruc kézre került.

1705 – a szécsényi országgyűlésen a magyar rendek Rákóczit vezérlő fejedelmükké választották (emellett Erdély fejedelme is volt).

1707 – az ónodi országgyűlésen kimondták a Habsburg-ház trónfosztását: „Eb ura fakó, József császár nem királyunk!"

1708 – Trencsén mellett súlyos vereséget szenvedett a kuruc sereg. Ez volt a szabadságharc fordulópontja, mely a bukáshoz vezetett.

1710 – az utolsó, kétes kimenetelű ütközet Romhánynál.

1711 – Rákóczi Lengyelországba utazott, hogy pénzt szerezzen a háború folytatásához. A főparancsnokságot Károlyi Sándorra bízta, aki kedvezőnek találva a császáriak békefeltételeit, elfogadta azokat. Miután a szatmári országgyűlés is megszavazta a békét, a majtényi síkon a kuruc csapatok letették a fegyvert.

Szóról szóra

Kuruc – így nevezték a Thököly-, majd a Rákóczi-féle szabadságharc híveit, katonáit. Eredetileg a kuruc szó bujdosó, kóborló embert jelentett. Másik magyarázat szerint a kuruc a keresztes szóból ered, s Dózsa György keresztes felkelőiről kapták nevüket.

Labanc – a Habsburgok oldalán harcoló császári katonák gúnyneve. A szó bozontos, fésületlen embert jelent, ugyanis a császárpártiak hosszú, hullámos parókát viseltek.

Vasas – vértes (nehézlovas)

Dragonyos – a könnyűlovasság egyik csapatneme

Tárogató – régi magyar fúvós hangszer

Pro Libertate – II. Rákóczi Ferenc rövidített latin nyelvű jelmondata. Jelentése: a szabadságért. A teljes jelmondat: *Cum Deo Pro Patria et Libertate*. Jelentése: Istennel a hazáért és a szabadságért.

Kész Barnabás összeállítása és illusztrációja

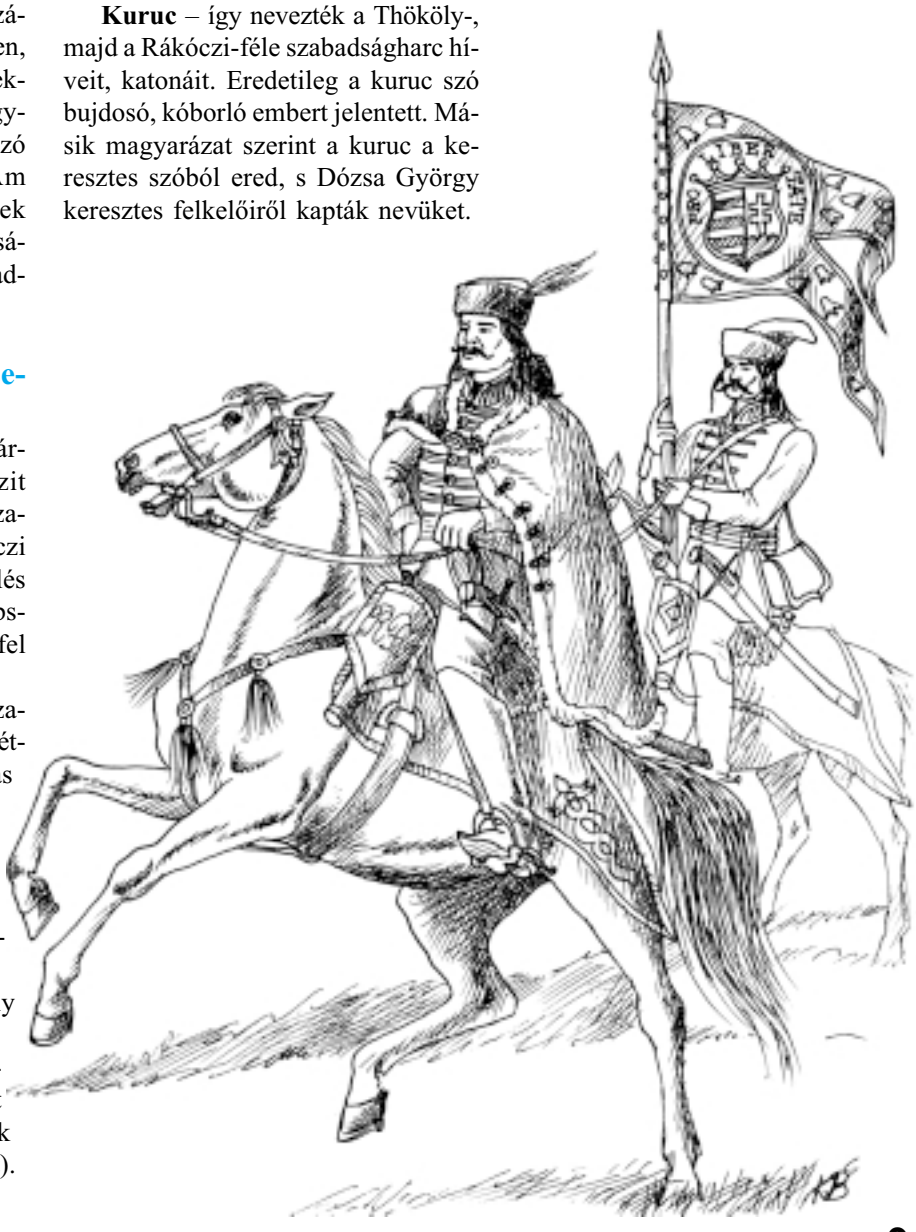

SZALAI BORBÁLA

Telefonbeszélgetés

– Halló! Itt a kósza szél!
Messzi északról beszél!
Cudar hideg telet várunk,
felkészült rá a raktárunk.
Nálunk minden kapható:
köd, fagyóka, zimankó,
bőven van dér, zúzmara,
jégvirág meg hódara...
Hóból nagy a választék,
s van kiváló tükörjég...
Ónos eső nincs minálunk –
nem készletez a raktárunk...
Jégcsapra, ha lesz igény,
rendelhető az idén...
Most jöjjenek áruért,
hisz nyakunkon már a tél...
Vár önökre kósza szél,
aki északról beszél...

SZEPESI ATTILA

Árvalányhaj

Vérke-parti árvalányhaj,
aranyszőke fürtje rávall:
kék pille a masli rajta,
napsugárnál igazgatja.
Holdvilágnál fésülgeti,
míg az éjfél mesél neki.
Tücsökszóra hallgat, aztán
csak a szél jár künn a pusztán.

CSANÁDI IMRE

Eke-kísérő

Szántás, szaporodj,
friss föld, fodorodj!
Eke nyomán bő barázda,
sereg varjú bogarássza,
meg egy kis
bicegő
barázdabillegető.

TARBAY EDE

Ősz-anyó

Kontyos-kendős Ősz-anyó
söpröget a kertben,
vörös-arany falevél
ripeg-ropog, zörren.

Reggel-este ruhát mos,
csupa gőz az erdő,
mosókonyha a világ,
a völgy mosóteknő.

OSVÁT ERZSÉBET

Diódáridó

Reggel diódáridó!
Harsogja a rádió.
Hírül viszi hét rigó:
– mind megérett a dió!

Kezdődik a dióverés.
Van dió – és nem is kevés!
Potyognak már,
pörögnek,
koppannak
és görögnek.
Bekerülnek
zsebbe, zsákba,
a köténybe,
a kosárba.

Hű, micsoda ricsaj támad!
Búcsút mond a diófának
a hét rigó, s elszáll messze –
és egy körtefára lelve,
vígan fütyül a dióra
meg a diódáridóra.

TÓTH ELEMÉR

Aranyat szórnak a fák

Aranyat szórnak a fák,
aranyat.
Kapok belőle én is,
ha marad.

Kapok belőle én is.
Keveset?
Veszek belőle télre
meleget.

Boldogok

„Boldog ember az, aki nem jár a bűnösök tanácsa szerint..., hanem az Úr törvényében gyönyörködik.”

/Zsoltárok 1,1-2/

ÚTRAVALÓ

Jarinka, a házatlan csiga épp hazafelé tartott sétájából, amikor egy csodálatos házat pillantott meg az egyik bokor alján. Fényes házfalán napsugarak fogócskáztak, csavart tetején látszott, hogy gazdája nagyon körültekintően, gondosan tervezte meg, melyik emelet hogyan illeszkedjen az alaphoz.

– Micsoda gyönyörűség! – mondta Jarinka.– Mit nem adnék, ha az enyém lehetne! Mindennap takarítanám, fényesre dörzsölném a falát, naptól, széltől óvnám....

– Ostoba vagy, Jarinka – kacagta ki Csircserr, a szarka. – Mit sóhajtozol itt a ház tövében? Te látsz itt bárkit is? Ha neked lenne egy ilyen házad, biztosan nem hagynád tárva-nyitva! Nincs ennek a háznak gazdája, ha jól tudom, nemrég költözött át a másvilágra szegényke. Foglald el nyugodtan, én is így szoktam tenni. Ha valami megtetszik, és nincs gazdája, akkor elhozom, miért menjen tönkre?

Jarinka bizalmatlanul pislogott Csircserre. Nem volt ugyan jó híre a szarkának, barátai sokszor beszéltek gúnyolódva róla. Persze lehet, hogy csak irigységből, hiszen Csircserr háza köztudottan tele volt szebbnél szebb tárgyakkal. És ha úgysincs gazdája a háznak...

Odabenn valóban minden jel arra utalt, hogy lakatlan a ház. Minden poros volt és rendetlen. Jarinka gyors mozdulatokkal munkához látott, és néhány óra alatt belül is úgy csillogott minden, mint odakinn. A csigalány jólesően huppant le a ház elé.

A nap már lemenőben volt, Jarinka épp a vacsorához készülődött, amikor furcsa szerzet toppant be a csigaház ajtaján.

– Hát te mit keresel itt? – meredt döbbenten Jarinkára.

– Te mit keresel itt? Ez az én házam, egész délután dolgoztam rajta, erre idetoppansz ismeretlenül, és még csak nem is köszönsz!

– A te házad? Mióta? Mikor lett a tied a házam?

Jarinka iszonyú méregre gerjedt.

– Ez már több a soknál! Még hogy a te házad, hiszen hónapok óta nem lakja senki. Itt állt üresen, én meg elfoglaltam. Keress magadnak máshol éjszakai szállást!

– Amióta az eszem tudom, itt laktam ebben a házban. És nem hónapokig állt üresen, csak két napig. A nagy szélvihar előtt elindultam reggeliért, aztán beszorultam egy üregbe, és most tudtam csak kiszabadulni. De mondd csak, honnan vetted, hogy gazdátlan a ház?

Jarinka szemei kikerekedtek. Szélvihar? Ez megmagyarázná a felfordulást, de hát a szarka azt mondta....

– A szarka! Hiszen annak egy szava sem igaz, tolvaj volt gyermekkorától kezdve, gonosz a velejéig. Te meg egy ilyen madárban bízol? Mondhatom, szép!

Egy szó, mint száz, Jarinkának szégyenszemre el kellett kullognia a kastélyból. Mire azonban régi kuckójához ért, se híre, se hamva nem volt a faágakból összerakott meleg viskónak. Míg távol volt, valaki szétszórta a házikót, így Jarinka egy bokor aljában volt kénytelen meghúzni magát, míg rá nem talált egy valóban üres csigaházra.

***

Ne tedd! Ne nyúlj hozzá! Ne menj oda! – hányszor hangzik el a felnőttek, barátok ajkáról. És persze mindig akad olyan is, aki az ellenkezőjét állítja. Kinek lehet hinni, és kinek nem? Néha egész könnyű eldönteni, máskor csak későn derül ki, mekkora hiba volt megbízni az arra méltatlanban. Pedig egy kis csengő mindig megszólal bennünk idejében, a lelkiismeret csengője. Ne engedd hát, hogy a vágyaid irányítsanak.

Olasz Tímea

„Hajnalt ébreszt a rigó”

Természetjárás Weinrauch Katalinnal

Gyerekek! Ugye szerettek nagy sétákat tenni a természetben? Felfedezni a tavaszt ébresztő rigót, az első hóvirágokat, nyáron gombát, erdei gyümölcsöket szedni a hegyekben. Vagy éppen leheveredni a zöld gyepre, bámulni a fölöttünk úszó bárányfelhőket, hallgatni a vidáman csörgedező kis patakok zúgását, a lombok megnyugtató susogását, a madárfüttyöt. Ősszel meglesni, mint vetkőzi le tarka ruháit a természet, amikor lent a völgyben még zöldellnek a fák, vagy sokszínükben pompáznak, de a távolban már „hó takará el a bérci tetőt”. Télen, annak dacára, hogy Fagyapó vörösre csípi orrunkat, boldogan, önfeledten hógolyózni, suhanni a szánkón, korcsolyán. Közben gyönyörködni a hóesésben. Ugye már felfedeztétek az évszakok szépségeit? Ha még nem tettétek volna, próbáljatok nyitott szemmel járni, nemcsak nézni, de meglátni a szépet, észrevenni a természet csodás ajándékait. Ebben segítségetekre lehet Weinrauch Katalin legújabb kötete, a Hajnalt ébreszt a rigó. Verseivel már minden Irka-olvasó találkozott, sőt tudom, sokan meg is tanultátok azokat. Nos, ezúttal az írónő évszakról évszakra kalauzolja az olvasót, aki a kötet elején – Kati nénivel együtt – „mint szégyenlős leány” pironkodva lesi a tavasz jöttét, hallgatja, amint „ághúrt penget a szél”, s „titkot mesél a nyír a tavasz szép hangján”. Májusban az éltető esőt, az „aranyat érő gyöngyszemeket” üdvözli: „Minden csepped áldás legyen zöld levélen, völgyön, hegyen.”

Weinrauch Katalin már sokszor megénekelte a Kárpátok szépségeit, természeti kincseit. Teszi ezt úgy, hogy ti is megismerjétek szülőföldünk nevezetességeit, megismerkedjetek a hegyi falvakban lakók életével. Mindezt úgy önti szavakba, hogy valamennyien magunk elé képzeljük, látjuk mindazt, amiről a versben szó van. Ugye ti is látjátok, amint „álomittas szemmel, laposan pislogva kicsi falu lapul hegy lábához bújva”? S már szednétek is kosaratokba a „harmattal mosdózó rubinpiros epret”. Megfesthetitek a vers alapján a búcsúzó nyarat, amikor már „kifakult az öreg Nyár színes rokolyája”, vagy a „csélcsap piktor, bohó Őszt”, akinek „folt hátán folt köpenye arany szállal fércelve, amerre jár, szőnyeget csak arannyal hímeztet”, amint „gyöngyöket fűz pókselyemre unalmában Ősz Anyó”.

Megannyi gyönyörű leírással találkoztok a karcsú kötet oldalain. De nem maradtak ki az ünnepeket köszöntő versek sem. Ha anyák napján édesanyát, illetve nagymamát akarjátok meglepni egy-egy szép versel, vagy éppen karácsonykor, újévkor köszöntenétek így szeretteiteket, esetleg új húsvéti locsolóverset szeretnétek megtanulni – Kati néni ebben is segít nektek, merthogy megannyi csodaszép alkalmi verset is találtok a kötetben. Meg sok-sok állatról szóló írást is olvashattok. Nekem könnyeket csalt a szemembe Talpas és Tarkica története, akiket árvíz idején nem tudtak gazdáik kimenekíteni. Rozika, Tarkica hű gazdija bele is betegedett cicája elvesztésébe.

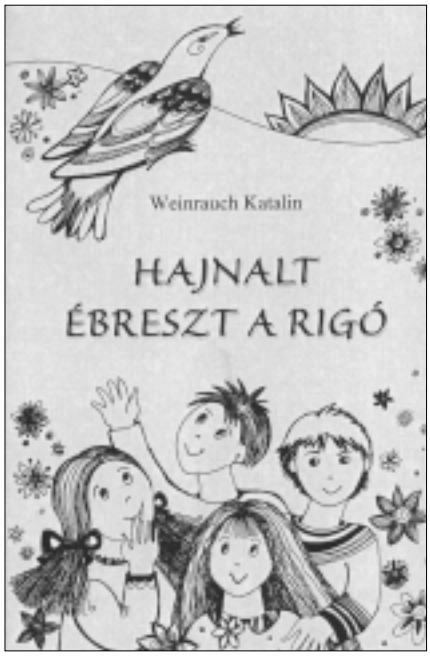

– Ha holnap se megy le a láza, kórházba kell vinni a gyereket – mondta gondterhelten a doktor.

A kislány láztól égő arcocskával feküdt a matracon, és egyetlen szót ismételgetett alig érthetően: Tarkica, Tarkica…

– A cicáját hívja – magyarázta könnyes szemmel az orvosnak a kislány édesanyja. – Biztosan ott veszett az árban, a gyerek meg nagyon a szívére vette.

Aztán a szomszéd Feri néhány nap múlva csónakkal elment a szülőfalujába, ahol igen szomorú kép fogadta. Közöttetek is vannak, akik sajnos már átéltek árvizet, látták annak pusztító erejét, s valószínűleg a borzalmas képek örökre megmaradnak emlékezetükben. *„A víz volt még most is mindenütt az úr, utcahosszat térdre bukott, összedőlt házak között evezett a férfi, és bizony nem szégyellte könnyeit, ahogy a kedves faluja pusztulását látta. Itt-ott emberekkel találkozott, akik próbálták menekíteni megmaradt értékeiket, még élő állataikat. Kétségbeesve nézte egy ló vergődését, amint a rágabalyodott drótkerítés fogságából igyekezett kiszabadulni. Nem is evezett tovább, míg nem segített az állaton, míg a ló gazdájával együtt meg nem mentették szegény párát a biztos haláltól. Alig ismert rá az édesapja házára. Az utca felőli összerogyott falból az ablak könyökölt a hullámzó víz fölé, mintha csak nézegetné benne magát, a megcsúszott háztető akárha félrecsapott kalap lenne, úgy billegett a vízzel állva dacoló egyik oldalfalon. A ház végéhez ragasztott kis szoba hősiesen tartotta magát, abban éldegélt apja, amióta egyedül maradt. Szomorú gondolataiban váratlan kutyaugatás zavarta meg.*

– Talpas, Talpaskám – örült meg az ember a nagytestű, fehér kutyának, aki a leomlott falakon hűségesen őrizte egykori otthona romjait. – Gyere – hajtotta közelebb a csónakot –, ugorj ide szaporán! A kiéhezett, elkínzott állatot nem kellett nagyon biztatni, ment boldogan.

Ezután vette szemügyre Feri a szomszéd házat. Mari néniék háza térdig állt a vízben, de nagy kár nem esett benne: téglából épített új ház volt és magas, így a víz megkímélte.

– Hát a macskát sehol sem látom – dünnyögte a férfi. – Cicc, cicc – hívogatta, de mindhiába. – Menjünk, Talpas, nincs mit tenni. – A kutya kimerülten, elnyúlva feküdt a csónak alján, de váratlanul felkapta a fejét, és feszülten figyelt valamit az eperfa tetején.”

Vajon megtalálták-e a cicát, s meggyógyult-e Rozika? Mi történt a két családdal, akik korábban kutya-macska barátságban éltek? Mindezt megtudhatjátok, ha elolvassátok az Árvízetűd című írást.

Weinrauch Katalin Hajnalt ébreszt a rigó c. könyve a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsának kiadásában, a Magyar Kulturális Örökség Minisztériumának támogatásával jelent meg. Az illusztrációkat az a Jankovics Mária készítette, akinek rajzaival az Irka minden számában találkoztok. Lapozzátok, olvassátok szeretettel a számotokra készült kötetet!

M.E.

LAPOZGATÓ

Kovács akart lenni

(Lett népmese)

Egyszer egy nemes úr hintaja eltörött. A birtokán dolgozó kovács megjavította a kocsit, s munkája fejében egy rubelt kért. Az úr lepengette a pénzt, de így füstölgött magában: „Egy egész rubelt ezért a semmiségért! Ha jól meggondolom, én is elvégezhetem a munkáját."

Szélnek eresztette a kovácsot azzal, hogy ezután ő veri a vasat, a fújtatót meg a kocsis nyomja.

Másnap jókora vasdarabbal állított be a szomszédos szántóvető. Ekevasat akart kovácsoltatni. Vette az uraság nagy dölyfösen a vasat, s be a tűzbe. Szenet lapátolt rá, s így szólt:

– No, kocsis, most fújjad!

Húzta, nyomta a kocsis a fújtatót, míg a vasdarab fehéren izzott. Akkor az úr kivette a tűzből, az üllőre tette, s szólt a szántóvetőnek:

– Most aztán üssed!

A paraszt verte, kalapálta, a mi hirtelen mesterünk a kisujját se mozdította. Amikor a vas kihűlt, az úr visszarakta a tűzbe, szenet szórt rá és szólt a kocsisnak:

– Kocsis, fújjad!

A vas kifehéredett, de a paraszt egyet sem akart ráverni.

– Így csak elégetjük, s nem lesz belőle ekevas – mondta.

– Hogyhogy nem lesz? Nem vered hozzáértéssel, te ostoba! No, kocsis, te járatosabb vagy a mesterségben, üssed te!

Most a kocsis ragadott kalapácsot. Csak úgy pengett az üllő, de a vasból sehogy sem akart eke lenni.

– Semmire se jó ez a te vasad! – mondta az uraság. – Ekevasra se futja belőle. Baltát kovácsolok.

– Nem bánom, legyen balta. Annak is hasznát látom.

Hevítették megint a vasat, s verték kegyetlenül. Egy idő múlva látja az úr, hogy alig maradt belőle valami.

– Ide figyelj, te paraszt, ez már baltának se elég. Kést kovácsolok neked.

– Bánom is én, kovácsolj kést, annak is hasznát vesszük otthon.

Hevítették, kalapálták. Látja az uraság, hogy már csak kicsiny darab maradt a vasból.

– Ide süss, paraszt. Ez bizony késnek is kevés. Árat kovácsolok belőle.

– Kovácsolj árat! Az is hasznos szerszám.

Szították újból a tüzet, verték a vasat, már csak egy icipici darabocska maradt belőle.

– Ide figyelj, paraszt, ez még árnak se elég! Most már csak egy sistergésre futja – szólt. Addig hevítette, míg fehéren izzott, s akkor a vízbe dobta. Ssss – sistergett a picurka vas, s íme, kész volt a sistergés. Munkáját elvégezve az újdonsült kovács egy rubelt kért a szántóvetőtől.

– Pénzem nincs, de otthon vékaszám áll a búzám. Jer hozzám, s becsülettel megfizetek fáradozásodért –felelt a szántóvető, ezzel hazament.

Az uraság befogatta a lovakat a hintóba, s ment utána. Útközben oktatta a kocsist:

– Magam megyek a magtárba, mert csak én tudom, mennyit kell kapnom. Te kint maradsz, és figyelsz. Mikor a paraszt azt mondja: „Most már elég!", te bekiabálod: „Add ki az én részemet is, keményen dolgoztam a kalapáccsal meg a fújtatóval."

A szántóvető a magtárba vezette a kovácsmestert. Az ajtó mögött néhány markos legény várakozott. Megragadták, lekapták a tíz körméről, a gazda pedig egy csípős nyírfavesszővel istenesen ellátta a baját. Az úr erősen szorította a fogát, nem akarta, hogy a kocsis egyetlen jajszavát hallja.

Mikor készen volt, a paraszt így szólt:

– Most már elég!

Ezt hallván, a kocsis bekiáltotta:

– Add ki az én részemet is! Keményen dolgoztam a fújtatóval meg a kalapáccsal!

No hiszen, nem kellett kétszer mondani, a gazda kiadta a kocsis részét is.

A kocsiban aztán nem győzött nyögni, s fogadkozni az úr:

– Érjünk csak haza, tudom, egyszeriben felgyújtom azt az átkozott kovácsműhelyt! Egy percig se leszek többé kovács!

Feladat

Melyik mesterség szerszáma az *ár*?

Mir-Szuszne-hum feleséget keres

(Vogul népmese)

Mir-Szuszne-hum meg a fivére hajózik a folyón. Meglátnak egy falut. Kikötnek. A falusiaktól ételt-italt kapnak.

Világügyelő, nevéhez illően, ezeket az embereket is jól szemügyre vette. Hát egy nagyon-nagyon szép hajadon leányt vett észre közöttük. Ilyen szépet még sehol sem látott! Gondolja: „Miért ne vehetném el feleségül?"

– Hozzám jössz-e?

– Hozzád bizony.

– Gyere, szállj be a hajóba.

– Itt nem! – mondja a leány. – Majd a falu végén beszállok. Ti csak induljatok el.

Elindultak. A falu végén ott várta őket a parton a lány.

– Evezz a partra – mondja fivérének Világügyelő. – Beültetjük a lányt.

Kikötöttek. A lány készült, hogy beszállna. Nézi Világügyelő, megdöbben: a leány egyik lába rénszarvasláb, a másik emberi láb.

Gondolja: „Én, a híres-nevezetes istenfi, én, a világhírű hős, egy ilyet vegyek feleségül? Mit gondolnának rólam az emberek?"

– Menj innét! Eredj haza! Ilyen fehérnép nem kell nekem!

A leány visszament a partra. Ők meg hajóznak tovább. Egyik kanyarulatnál ott egy másik leány. Áll a parton.

– Evezz a partra – mondja Világügyelő. – Elvisszük ezt a lányt.

Kikötöttek. Kéri a leányt: legyen a felesége. Jön a hajadon, hogy beszáll a hajóba. Nézi Világügyelő, nem hisz a szemének: a lány egyik lába emberláb, a másik jávorszarvas lába. „Mi a szösz?" – gondolja, dühbe gurul.

– Eredj innét! Ilyen fehérnép nem kell nékem!

A leány visszafordult. Bement az erdőbe.

Eveztek, eveztek, megint csak látják: egy leány várja őket a parton.

– Kössünk ki – mondja fivérének. – Beültetjük.

Kikötöttek. Hívták a leányt. Jön is az, hogy beszállna. Nézi Világügyelő: a leány egyik lába emberi láb, a másik medvemancs. „Szörnyű! Miféle nő! Én, a híres-nevezetes istenfi, a világhírű hős, ilyet vegyek feleségül? Azt már nem!"

– Ide ugyan be nem szállsz! Eredj innét! Ilyen fehérnép nem kell nékem!

Visszamegy a hajadon, fejét csóválja, gúnyosan szól:

– No hiszen, te volnál az a híres-nevezetes hős, az a csudálatos Világügyelő? Te? Te volnál hát az az agyafúrt, az a hétszeresen bölcs férfiú? Még az én egyszerű kis cseleimet se tudtad átlátni, az én három csapdámat se tudtad észrevenni! Szép kis Világügyelő vagy!

„Hát ez meg micsoda pimaszság? – mérgelődik magában Világügyelő. – Holmi szedett-vedett leányzó csúfolni merészel engem, a hatalmas szellemet? Mintha okosabb és ravaszabb lenne nálam?"

Iszonyú haragra gerjedt a leánykérő, kifeszítette íját, s kiröpített egy háromélű nyílvesszőt.

Nagyot nézett, amikor látta, hogy a hajadon fekete cobolynak változott, és bement az erdőbe.

Ilyenek hát a nők! Még a mindent látó szellem se tud kiigazodni rajtuk! No de azért a férfiak sem különbek: először a lábakat nézik, s ha az nem tetszik, a többire már nem is kíváncsiak. Így azután mindent elveszíthetnek.

Ez a leány egy gyönyörű istennő volt. Ezentúl fekete coboly képében élt tovább. Néha egy-egy szerencsés vadásznak útjába is akadt. A vogul vadász tudta, hogy istennő. És a bundáját a szent ládába helyezte, más istenségek képmásai közé.

(Juvan Sesztalov feldolgozása)

Feladat

Honos-e a mi erdeinkben a coboly?

Új feladatok

3–4. osztály

1. feladat

Hajnalka hat év múlva annyi idős lesz, mint Valika most. Ki fiatalabb a lányok közül?

2. feladat

Melyik a legnagyobb háromjegyű szám kétszeresének a fele?

3. feladat

Hány háromjegyű szám képezhető a 0,1 és 2 számjegyekből, ha egy számban minden számjegyet csak egyszer használhatunk fel?

5–6. osztály

1. feladat

Egy utazó 10 nap alatt jut el az egyik városból a másikba. Egy másik utazó ugyanezt az utat 15 nap alatt teszi meg. Hány nap múlva találkoznak, ha egyszerre indulnak el egymással szemben a két városból?

2. feladat

Hányféleképpen lehet leolvasni a MÓRA szót, ha csak jobbra és lefelé léphetsz?

MÓRA
ÓRA
RA
A

3. feladat

Egy téglatest egy csúcsba összefutó élei 5 cm, 7 cm és 9 cm hosszúak. Hány centiméter drótból lehet elkészíteni a téglatest vázát?

7–8. osztály

1.feladat

Egy síelő kiszámította, ha 10 km-t tesz meg óránként, akkor délután 1 órakor ér haza, óránként 15 km-t megtéve pedig délelőtt 11 órakor. Hány kilométert tegyen meg óránként, hogy pontosan délben érkezzen haza?

2. feladat

Egy derékszögű háromszög átfogója 10 cm, az egyik befogója 6 cm. Hány centiméter a háromszög köré írható kör sugara?

3. feladat

Egy számot, amely 18-szor akkora, mint X, hárommal növelünk. Melyik kifejezéssel egyenlő az összeg hatoda?

A 2003/1. szám feladatainak megfejtése

3–4. osztály

1. feladat

Az 5 és 10 forintosok száma megegyezik. Jelöljük ezt a számot X-szel. Akkor:

$5X+10X = 630$
$15X = 630$
$X = 630 : 15$
$X = 42$

Tehát 42 darab 5 és 10 forintosra van szükség.

2. feladat

Öten találkoztak a társaságban. Mivelhogy mindenki mindenkivel kezet fogott, így a kézfogások száma $5x (5–1) : 2 = 5 x 4 : 2 = 10$

3. feladat

Ha mindkét serpenyőből elveszünk 75dkg nehezéket, akkor a mérleg egyik serpenyőjében csak a csomag, a másikban pedig 3 kg132 dkg – 75 dkg marad. Mivel ugyanannyit veszünk mindkét serpenyőből, a mérleg egyensúlyban marad.

3 kg 132 dkg = 432 dkg
432 dkg – 75 dkg = 357 dkg
A csomag tehát 357 dkg-os, azaz 3 kg 57 dkg-os.

5–6. osztály

1. feladat

A legkisebb négyjegyű pozitív páros szám az 1000, a legnagyobb négyjegyű pozitív páros szám a 9998. A két szám összege 10998, ennek fele 5499.

2. feladat

Mivel a Jutka kazettáinak számánál 2-vel több és a 2-vel kevesebb eltérése 4, így a kétszereseik eltérése 8, azaz Jutkának 8 kazettája van.

Másképpen: jelöljük a kazetták számát X-szel! A feltételnek megfelelően felírhatjuk a következő összefüggést: $2 (X +2) – 2 (X–2) = X$

$2X + 4 – 2 X + 4 =X$ Innen $8 = X$

Jutka kazettáinak száma 8.

3. feladat

Egy téglalap egy-egy oldalát legfeljebb 2 pontban metszheti egy körvonal. Így a két síkidom határozó vonalai metszéspontjainak legnagyobb száma 8.

7–8. osztály

1. feladat

A keresett szám a legnagyobb kétjegyű szám kétszerese, azaz $99 x 2 = 198$

2. feladat

Egész számok szorzata csak akkor lehet 1, ha a szorzótényezők 1-gyel vagy –1-gyel egyenlők, és a negatív tényezők száma páros. Az összegük úgy lehet a legkisebb, ha a számok között a lehető legtöbb (azaz négy) egyenlő –1-gyel. A négy –1 és az 1 összege – 3.

Az összegük legkisebb értéke tehát –3 lehet.

3. feladat

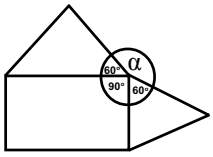

Írjuk be a téglalap és a szabályos háromszögek megfelelő szögeinek nagyságát az ábrába! Ebből látható, hogy a keresett szög:

$360^0 – (90^0 + 2 x 60^0) = 150^0$
$\alpha = 150^0$

Helyes megfejtést beküldők névsora

3–4. osztályosok: Deák Boglárka (Nagypalád) – 15 pont, Kun Robi (Nagybereg) – 15 pont, Dani Mária (Nagypalád) – 15 pont, Kovács Sándor (Nagypalád) – 15 pont, Bornemissza Mónika (Nagypalád) – 15 pont, Baraté Adrienn (Déda) – 15 pont, Bornemissza István (Nagypalád) – 10 pont, Bányai Szilvia (Nagypalád) –10 pont, Molnár Éva (Kaszony) – 10 pont

5–6. osztályosoktól 4 megoldás érkezett: Hidi Lívia (Nagydobrony) – 15 pont, Balogh István (Nagydobrony) – 15 pont, Pataki Anett (Forgolány) – 11 pont, Vovinka László (Bátyú) – 11 pont

7–8. osztályosoktól 2 megoldás érkezett: Mező Andrea (Eszeny) – 5 pont, Fábián Zoltán (Tiszakeresztúr) – 2 pont

Örömmel állapítjuk meg, hogy a megfejtők között sok új nevet találunk, ami arra utal, hogy a Számforgó feladatainak megfejtésébe mind több és több olvasó kapcsolódik be. Örvendetes az is, hogy alaposan megmozdult Nagypalád!

A legtöbben csak a válaszokat küldtétek be, a megoldás menetét nem. Érdekelnek a fejtegetések is! Ezért – már sokadszor – megemlítjük, hogy a továbbiakban a feladatok megoldásának menetét, latolgatásaitokat is küldjétek be.

Nyereményben a következő megfejtők részesülnek: Deák Boglárka, Kun Robi, Hidi Lívia.

Deák Ferenc

Feladat

Mit jelent a koedukált iskola kifejezés?

Orosz Ildikó, Gabóda Béla és P.Punykó Mária a megnyitón

Színpadon a Ficseri csapata

Jól szórakoznak a kis Irka- rajongók...,

...de úgy tűnik, az anyukák és apukák sem unatkoznak!

Lánc, lánc, eszterlánc...

„Fogadjunk, hogy nekem jobban sikerül..., – ha anyu is segít egy picit!”

A megelevenedett Irka-rovatok a fák alatt

Torták, sorakozó!

Gyertyafújáshoz felkészülni...

...MOST!

„Nyugalom, jut mindenkinek!”

A legkisebbnek még több jár, hisz neki kell a legtöbbet növekednie...

Fesd ki!

Feladat

Miért nő moha az erdei fák törzsén?

Számítógép-suli 27.

AZ INTÉZŐ HASZNÁLATA

A **Windows Intéző** a Windows 95/98 fájlkezelője. De nem csupán fájlkezelő, mert több is annál. A fájlkezelés ugyanis csak egyik funkciója az **Intéző**nek, amely egy információs segédeszköz is. Segítségével szinte mindent megtudhatunk számítógépünkről. Nagyon összetett program, így az ismertetésben nem is tudunk kitérni minden részletére.

Természetesen használhatók egyéb programok is, például az örökzöld Norton Commander új verziói, amelyek kezelni tudják a hosszú fájlneveket, vagy az ugyancsak remek Windows Commander.

Az **Intéző**t a **Start menü**ből indíthatjuk el (de ha gyakran használjuk – ami valószínű –, akkor parancsikonját letehetjük az **Asztal**ra). Az **Intéző** a következő ábrához hasonló módon jelenik meg a képernyőn:

A szokásos Windows-elemekkel rendelkező ablak munkaasztala két részre osztódik. A bal oldali mezőben – a jól ismert fa-struktúrára emlékeztető rendszerben – a számítógép valamennyi meghajtója megtalálható, de még az **Asztal** elemeit is itt látjuk. Ez azt jelenti, hogy az **Intéző**ből is beléphetünk pl. a **Vezérlőpult**ba, ha valamilyen beállítást akarunk tenni, vagy innen is meg tudjuk tekinteni a **Lomtár** vagy a **Táska** tartalmát. A bal oldalon egy-egy mappa előtt ⊞vagy⊟jel látható. Ezek jelzik, hogy az adott mappán belül található-e újabb mappa, vagy sem. A ⊞jelre kattintva megnézhetjük, hogy mi van a mappában. Ha további mappa már nincs benne, akkor a jel ⊟ -ra vált. Ugyanígy kell bezárni az egyes mappákat a ⊟ jelre kattintva.

A jobb oldali ablakrészben annak a mappának a tartalma látható, amelyik a bal oldalon ki van választva. A zárt mappákat ( ) úgy tudjuk megnyitni, hogy duplán kattintunk rá (ezt megtehetjük a bal és a jobb ablakrészben is). Ekkor a mappa jele nyitottra változik: . Ha a nyitott mappára újfent kétszer rákattintunk, akkor bezárul.

A Windows Intéző, a régi Windows verziók Fájlkezelőjétől eltérően, a program- és dokumentumfájlok jelölésére a néven és a kiterjesztésen kívül a fájl típusára utaló ikont is használ. A következőkben néhány fájltípus nagy és kis ikonját mutatjuk be.

Programfájlok:

, : a Word ikonjai,
, : az Excel ikonjai,
, : a WordPad ikonjai,
, : a NotePad ikonjai,
, : a Paint ikonjai.

Dokumentumfájlok:

, : a .DOC kiterjesztésű fájlok ikonja (pl. Word, WordPad),
, : az Excel-dokumentumok ikonja (.XLS),
, : a .TXT kiterjesztésű dokumentumfájlok ikonja (pl. NotePad, WordPad).
, : a .BMP kiterjesztésű képállományok ikonja (pl. Paint),
, , , : a .HTM kiterjesztésű fájlok ikonja (Internetes állomány).

A fájlok sorrendjét a **Nézet** menü **Ikonok elrendezése** pontján belül állapíthatjuk meg (név, típus, méret és dátum szerint). Ha a **Részletek** szerinti megjelenítést választottuk, akkor a jobb oldali ablakrészen fejléc jelenik meg (Név, Méret, Típus, Módosítva). Ezeken kattintva az adott kategóriák szerinti növekvő, illetve csökkenő sorrendbe rendezhetjük állományainkat. Az **Intéző** két mezőjének méretét a köztük húzódó függőleges választóvonal egérrel való áthelyezésével szabadon módosíthatjuk.

Az **Intéző**t a menüből választható parancsokkal vezérelhetjük, de a gyakrabban használatos parancsok az eszközsorról is elérhetők. Az egyes ikonok jelentése rendre a következő:

Egy szinttel fel: a könyvtárstruktúrában léphetünk egy szinttel feljebb.
Kivágás: kijelölt fájl, fájlok vagy mappa, mappák áthelyezésekor használhatjuk (a **Beillesztés** paranccsal együtt).
Másolás: kijelölt fájl, fájlok vagy mappa, mappák másolásához használt parancs.
Beillesztés: a kivágott vagy másolt fájlt, mappát ezzel illeszthetjük be új helyére.
Visszavonás: bármely, az Intézőben végzett utolsó műveletet meg nem történté tehetünk.
Törlés: ugyanaz, mint a billentyűzetről a gomb használata (gyakran ez után használjuk a Visszavonást).
Tulajdonságok: kijelölt mappákról, fájlokról kapunk párbeszéd-ablakos információt.
Nagy ikonok: a Windows 95/98 ablaktartalmának egyik megjelenítési módja, ...
Kis ikonok: ... ez a másik, ...
Lista: ... ez a harmadik, ...
Részletek: ... ez pedig a negyedik.

Ezek után pedig tekintsük át, hogyan kell a legfontosabb műveleteket elvégezni az Intézővel. Amit már a Windows 95/98-ról korábban elmondtunk, hogy tudniillik a tennivalók megoldására több módszert, utat is biztosít, ez az Intézőre is igaz. Ezért az egyes pontokon belül több módszert is ismertetünk.

Fájlok, mappák kijelölése

A fájlműveletek kiindulópontja a kijelölés. Azt a fájlt, mappát, amellyel valamit kezdeni akarunk (pl. másolni, áthelyezni, törölni, átnevezni stb.), először ki kell jelölni. A példákat a kis ikonos megjelenítési módban mutatjuk be, de értelemszerűen ugyanígy történnek a műveletek más megjelenítési módban is.

Mint már korábban említettük, a mappákat az ikonjukra ( ) való dupla kattintással tudjuk megnyitni, illetve a kinyitottakat ( ) bezárni. A mappákban található fájlok neve előtt az alkalmazásra jellemző ikon látszik, ezek segítik a néven és a kiterjesztésen túl a fájlok felismerését. A fájl- és mappanévvel kapcsolatban el kell mondani, hogy a Windows 95/98 megszüntette a névadás nyolckarakteres korlátját. A fájlokat és a mappákat a Windows95-ben hosszú névvel tudjuk azonosítani (maximum 255 karakter).

Pallay Dezső

Sárkány-nátha

A hétfejű megfázott,
a láztól citerázott.
Hét fejével tüsszent ő,
gyorsan fogy a zsebkendő.
A királyfi jól teszi,
ha a kardját elteszi,
mert ha mégis rám támad,
elkapja a náthámat.

Anicka Alexandra
3. oszt., Beregszász

Örülni kell

Jó, ha örül az ember,
mert öröm nélkül élni nem lehet.
Örülni kell az életnek,
örülni kell a tavasznak,
örülni kell az ősznek.
Örülni annak, hogy vagy
te nekem, kedves Irka!

Bahus Katalin
5. oszt., Gát

Az én cicám

Az én cicám aranyos,
feje kicsit zavaros.
De ha fog egy egeret,
nem csinál ő egyebet:
egyből azt kinyújtja,
utána meg befonja!

A hét

Csörög az óra, hét óra,
Hétfő lett ma virradóra.
Holnap kedd lesz, aztán szerda,
Ez a két nap csupa tréfa.

Jön csütörtök, s aztán péntek,
Angolórán mik történnek!
Szombaton a tévét nézem,
Vasárnap az Irkát böngészem!

Barkaszi Zoltán
5. oszt., Gut

Kovács Angelina
5 éves, Nagyszőlős

Szabó Sanyika
1.oszt., Bótrágy

A könyvtári könyvek

A könyvtári könyvek
boldogan élnek,
mert Terike néni
szereti őket.

Akik ragasztásra várnak,
azok újjá válnak.
Akik nem hiszik, hogy csodát csinál,
nézzék meg a könyvtári szobát.

Szalad a kis Hortenzia
megragasztott könyvvel.
Ági szalad kicsi könyvvel,
Fedelén cölöppel.

Aki pontatlan és szemtelen,
annak könyve rendetlen.
De ha pontos és rendes,
akkor a könyv is szebb lesz.

Szimcsera Szilvia
9 éves, Mezőkaszony

Kovács Katinka
Mezővári

Méhecske

Méhek, méhek, jó mézet gyűjtenek.
keresik a nektárt, kutatják a méhek.
Virágról virágra szálldogálnak,
de elhervad a virág, hiába keresnek ők.

Kósa Tímea
5. oszt., Beregszász

Suli-élet

Nagyi kiált:
Ébresztő!
Anyu mondja:
Kelj fel már!
Vár a suli,
Suli-élet,
Iskolába indulás!

Buszra szállni
sietős.
De ha éppen
nem sietsz,
Itthagy téged
az eszelős.
Vár a suli,
Suli-élet,
Iskolába siess már!

Megérkezett már a busz,
Első óra, várható:
Hiába is nézek úgy...
Akkora szemekkel,
A feleltetésből
nem hagynak ki
engem sem.
Vár a suli,
Suliélet,
Iskolában tanulás!

Marina Izabella
7. oszt., Aknaszlatina

Matekóra

Harmadik a matekóra,
tanárunk is elkezdi;
mondókáját, míg ki nem csengetnek,
be nem fejezi.

Alig várjuk, alig várjuk,
mikor csengetnek már ki;
Ez a drága 45 perc
az egész napunkat elveszi.

Tanárunk csak papol, papol,
függvények, egyenletek...
Olyan, mint a drogfüggők,
csak az anyag érdekli.

De ha mégis jó napja van,
beszél ő másról is;
Mondókája következő:
„Függvények, egyenletek...”

Marina Izabella
7. oszt., Aknaszlatina

Az ősz

Ősszel szomorú vagyok,
mert itt van az iskola.
Esik az eső, fúj a szél,
fáradtan ébredek reggel én.
Ha felkelek az ágyból, reggelizem,
és iskolába indulok.

Kubela Brigitta
6. oszt., Zápszony

Roják Edina
7.oszt., Kaszony

Tihor Fruzsina
2.oszt.

Csöpi

Volt egy kutyám,
Csöpi volt a neve.
Kedves volt,
szerény volt,
nála jobb kutya
nem is kellene.

Dufla Rita
7.oszt., Beregdéda

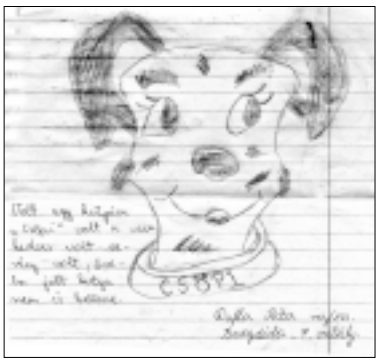

Az én falum

Van egy falu –
ez Nagygut.
Párja is van –
ez Kisgut.
Benne sok gyerek,
kik nem tesznek egyebet:
ugrándoznak, játszadoznak,
egy percre sem állnak meg!

Peres Alexandra
5. oszt., Gut

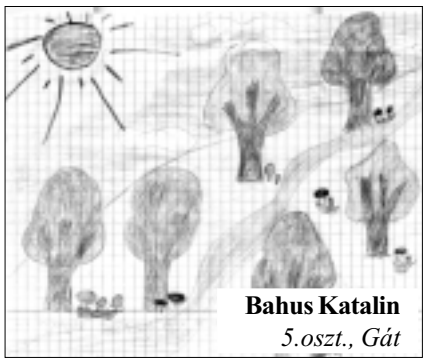

Bahus Katalin
5.oszt., Gát

Postabontás

Kára Viktória nagygejőci levelezőnk egy nagyon kedves kéréssel fordult hozzánk. Szeretné, ha megoszthatná veletek azt a hatalmas érzést, amit kistestvére születése okozott neki. Olvassunk bele levelébe!

KEDVES IRKA!

Régebben nagyon sokat szomorkodtam amiatt, hogy nincs testvérem. Nem volt kivel beszélgetnem, megosztanom a titkaimat. Emiatt gyakran nyaggattam szüleimet.

Egy nap anyukám azt mondta, hogy beszélni szeretne velem. Megmondta, hogy nemsokára testvérem születik. El sem tudom mondani, milyen boldog voltam! Folyton azt tervezgettem, milyen lesz, ha megszületik. Idén márciusban aranyos kistestvérem született. Kislány lett, az Alekszandra nevet adtuk neki. Úgy érzem, nincs tőlem boldogabb nővér a világon. Amikor meghallom a gyereksírást, tudom, nem vagyok többé egyedül.

Kedves Irka-olvasók! Arra kérlek benneteket, osszátok meg velünk azokat az élményeiteket, melyeket testvéreitek születése keltett bennetek, legyenek ezek kellemesek vagy kevésbé azok. A legérdekesebbeket közzétesszük a lap hasábjain.

Az Irka így jó, ahogy van

Az Irka szerkesztőinek iskolánkba tett látogatása után sok új ötletem támadt az Irkával kapcsolatban, melyeket következő leveleimben majd elmesélek. Szerintem az Irka így jó, ahogy van. Nagyon tetszik minden rovat, de legjobban a Körbenéző ragadta meg a figyelmemet, mert a legutóbbi számban állatokról volt szó.

Nagyon szeretek olvasni, ezért különösen örülök annak, hogy ilyen sok mese található a lapban.

Fekete Nikolett, *Gut*

Orosz Ákos,
Zápszony,
6 éves

Levelezni szeretnének

Dufla Rita (Beregszászi járás, Beregdéda, Attila út 9. 90234) 13 éves. Kedvenc tantárgya az irodalom, az állattan, a földrajz. Hobbija a növények gondozása.

Bahus Katalin (Beregszászi járás, Gát, II. Rákóczi Ferenc út 27. 90231) 12 éves. 5.osztályba jár. Barna szemű, barna hajú kislány. Szeret olvasni, kedvenc tantárgya az irodalom, a matematika, a rajz és a testnevelés. Fényképes leveleket vár.

Skurja Szlávik (Beregszászi járás, Zápszony, Fő út 21. 90224) 11 éves. Hobbija a kerékpározás, a rajzolás, a futballozás.

Kára Viktória (Ungvári járás, Nagygejőc, Fő út 58. 89434) 12 éves. 6. osztályba jár. Gyűjti az Irka minden számát, a színes szalvétákat és a képeslapokat. Hobbija a keresztrejtvényfejtés és a kerékpározás. Ígéri, hogy minden levélre válaszol.

*Lengyel Lívi*a (Beregszászi járás, Nagybereg, Hatház utca 39. 90242) 11 éves. Beceneve: Livcsi. Kedvenc tantárgya a testnevelés, a német, a rajz és az ének. Szereti az állatokat, a pókok és a hüllők kivételével. Hobbija a kerékpározás, szeret táncolni, énekelni, érdekli a faragás. Szalvétát, képeslapot és levonót gyűjt.

Bence József (Beregszászi járás, Kaszony, Kossuth út 149. 90223) 10 éves. 8-12 éves fiúkkal, lányokkal levelezne, akik gyűjtik a levonókat.

Juhász Ádám (Ungvári járás, Csap, Beregi út 51. 89503) 12 éves. Hobbija a zenehallgatás, internetezés, szeret levelezni is.

Roják Edina (Beregszászi járás, Kaszony, Bartók Béla. út 37. 90223) 13 éves. Hobbija a tévézés, szeret olvasni, zenét hallgatni. Kedvenc tantárgya az irodalom, a magyar és a francia nyelv. Szalvétákat és gyöngyöket gyűjt.

Blaha Alexandra (Ungvári járás, Nagygejőc, Fő út 99. 89434) 12 éves. Hobbija a kerékpározás, zenehallgatás, hímzés. Kedvenc tantárgya a földrajz és a rajz. Szalvétákat gyűjt.

Palotás Marianna (Nagyszőlősi járás, Tiszabökény, Mező út 7. 90355) 10 éves. Kedvenc időtöltése az olvasás és a rajzolás.

Fodor Melinda (Munkácsi járás, Dercen, Rákóczi út 231. 89671) 11 éves. Szeret rajzolni, magnózni és zongorázni. 10-12 éves lányok és fiúk leveleit várja.

Simon István (Beregszászi járás, Som, Gagarin út 6. 90220) 14 éves. Barna szemű, barna hajú, szeret kerékpározni. Olyan újságokat gyűjt, melyekben sok vicc található.

Kutasi Tímea (Beregszászi járás, Rafajnaújfalu, Beregszászi út 35. 90225) 12 éves. Kedvenc tantárgya a magyar irodalom és a testnevelés, szereti az állatokat.

Demeter Kornélia (Beregszászi járás, Rafajnaújfalu, Puskin út 7. 90225) 11 éves. Kedvenc tantárgya a testnevelés és a munka. Hobbija a rajzolás és az olvasás.

Gajdos Mónika (Beregszászi járás, Rafajnaújfalu, Petőfi út 10. 90225)11 éves. Kedvenc tantárgya a magyar irodalom. Hobbija az olvasás, gyűjti a matricákat.

Turóczi Viktória (Beregszászi járás, Rafajnaújfalu, Béke út 49. 90225) 12 éves. Kedvenc tantárgya az ének és a rajz. Hobbija az olvasás és a matricagyűjtés.

Izsák Renáta (Beregszászi járás, Rafajnaújfalu, Beregszászi út 14. 90225) 11 éves. Kedvenc tantárgya az angol és a rajz. Szeret táncolni és zenét hallgatni.

Szomszédoló olvasótábor, 2003, Túristvándi

Ez az olvasótábor már 25. alkalommal vette kezdetét. Kárpátaljáról 6 gyerek vett részt rajta, akik között én is ott lehettem Szabó Zita tanárnő kíséretével. Feledhetetlen élmény volt számunkra. Megérkezésünkkor nagy szeretettel fogadott minket a táborvezető, Ignácz Lászlóné a gyerekekkel. Közöttük voltak olyanok is, akik Romániából érkeztek, Csanálosról. Az első nap természetesen azzal telt el, hogy bemutatkoztunk egymásnak. Vacsora után bemutatták nekünk Túristvándi nevezetességeit: a Vízimalmot, a református templomot, azt a házat, melynek falán egy emlékábla díszeleg a következő szavakkal: „Ebben a házban lakott Móricz Zsigmond 1885-től 1887-ig." De nem is szaporítanám tovább a szót, ennyit az ismerkedésről.

Tanáraink a következők voltak: Szabó Zita, Mellau Valéria, Ignácz Lászlóné és Gábor bácsi. Sokan látogattak meg minket a hét folyamán, köztük Rozmann Béla csillagász, Udud István költő és Makay Béla, aki feltárta előttünk a gyógynövények világát. Egy napon autóbuszos kiránduláson vettünk részt. Ezen a napon a környék nevezetességeit láttuk: Szatmárcsekéét, Csarodáét, Tarpáét és Tákosét.

Az étel ízletes és változatos volt a Vízimalompanzióban. Az utolsó napon, vasárnap Ki mit tud?-ot rendeztünk, ahol mindenki kapott egy kis ajándékot: egy könyvet a MI micsoda? sorozatból, egy titkos naplót, egy kis füzetkét, amely száz bölcsességet rejt az életről, valamint egy emléklapot a táborvezetőnőtől, egyet pedig a csanálosi csapattól.

Írhatnék még százszor ennyit, de én akkor sem tudnám befejezni ennek a gyönyörű hétnek a beszámolóját.

Kachlik Attila
12 éves, Beregszász

A 2003/2. szám megfejtései:

Húsvéti fejtörő: Locsolóvers
Nem hangszer: A negyedik szó a kakukktojás
Földrajzi kiegészítő: bécsi, egri, pisai, pozsonyi, szegedi, trójai
„Szemes" rejtvények: ökörszem, sasszem, tyúkszem
Tavaszköszöntő: hóvirág
A sorsolás a következő megfejtőknek kedvezett:
Blaha Alexandra (Nagygejőc), Boda Attila (Beregszász), Izsák Renáta, Dajka Emőke (Tiszasalamon), Demeter Kornélia (Rafajnaújfalu), Kun Róbert (Nagybereg), Soós Klára (Szalóka), Szűcs Mónika (Zápszony), Tóth Tímea (Szernye), Vetróczki Benjámin (Rát)

Kun Róbert és Fekete Nikolett nagyberegi, illetve guti levélírónk jutalomban részesül részletes és tartalmas levele miatt.

Kérések, kívánságok rovata

1. Szeretném, ha megjelenne Kovács Vilmos néhány verse.
2. Azt szeretném, ha több olyan vers jelenne meg, amit a gyerekek írtak.
3. Ha az *Irka* többféle pályázatot hirdetne.
4. Jó lenne, ha több írás szólna növényekről.

Bahus Katalin, Gát, 5. osztály
Előbb-utóbb valamennyi kérésed teljesülni fog. Örülünk, hogy igazi lokálpatriótaként szeretnéd, ha minél több gyerek megismerné Gát szülöttének, Kovács Vilmosnak a verseit.
Ha több jó verset küldtök, akkor több általatok írt vers jelenik majd meg az Irkafirka oldalain.
Az elkövetkező Irkákban lesznek pályázatok, és a növényekről is olvashatsz majd.

***

Szeretném, ha több recept jelenne meg a lapban.

Lengyel Lívia, Nagybereg
Jó, hogy szeretsz sütni-főzni, de az Irka elsősorban szépirodalmi gyermeklap, így több receptet nem ígérhetünk.

***

Szeretném, ha az Irkában megjelenő receptek egyszerűbbek lennének. A hozzávalókat túl bonyolult beszerezni.

Bence József, 10 éves, Kaszony
Igyekszünk figyelembe venni kérésedet, bár eddig is az egyszerűbb recepteket választottuk.

***

Azt kérném, hogy a Számítógép-suli c. rovatban nyújtsanak segítséget az internet használatához is. Köszönöm.

Juhász Ádám, Csap, 12 éves
Kérésedet továbbítottuk Pallay Dezső tanár úrhoz, a Számítógép-suli rovat szerkesztőjéhez.

***

Szeretném, ha az Irka következő számaiban több mese jelenne meg, s azt, hogy a *Tündérujjak* és a *Kukta Peti, Kukta Panni* c. rovat több érdekes ötletet közöljön.

Roják Edina, 13 éves, Kaszony
A több mesét nem nagyon ígérhetjük, viszont az ötletesebb írásokat igen.

***

Azt szeretném megkérdezni az Irkától, hogy megoldható lenne-e egy rövid *Üzenetek* c. rovat megjelenése. Jó lenne, ha lenne, mert így üzenhetnénk olyan embereknek is, akiknek nem tudjuk a címét, de a barátunk és ismerjük.

Dajka Emőke, Tiszasalamon
Többször kértétek egy ilyen rovat létrehozását. Az Irka ritkán jelenik meg, nem alkalmas erre a feladatra, s nem is szeretnénk ilyen célokra használni. Ha valaki a barátod, bizonyára ismered a telefonszámát, lakcímét vagy iskoláját.

***

Szeretném, ha varrásminták is megjelennének a lapban. Ha lehetséges, legyen több logikai és matematikai feladat.

Blaha Alexandra, 12 éves, Nagygejőc
Nem tudom, mire gondoltál, amikor varrásmintát kértél. Szabásmintára? Hímzésmintára? Utóbbit időnként közlünk, s fogunk ezután is.

Arra kérném az Irka szerkesztőségét, hogy több viccet és növényekről szóló cikket jelentessenek meg.

Demeter Gabriella, Rafajnaújfalu
Ha türelmes vagy, mindkét kívánságod teljesülni fog.

Azt szeretném, hogy sokkal több vicc és több recept legyen az Irkában.

Csüdör Miklós, 6.,oszt. Beregszász.
Úgy tűnik, valamennyi Irka-olvasó szeret sütni-főzni és nevetni. Vagy nevetve sütni-főzni? Igyekszünk majd vidám írásokkal és jó receptekkel a kedvetekben járni.

Miért?

Miért hervadnak el a virágok?

Nem azért, mert valami miatt nagyon szomorúak; a hervadás minden virágos növény életében bekövetkező, természetes folyamat. A bimbóból nyílik ki a piros vagy sárga színekben pompázó és messzire illatozó rózsa, de egy idő után hervadni kezd, és egyik szirom a másik után hull a földre. A növények elfonnyadt virágai helyén jelennek meg a magok, illetve a termések. Az a virág, amelyet levágtak a száráról, még a vázában is gyorsabban kezd hervadni, mint amelyik a réten vagy a kiskertben a tövén maradt.

S. Csóka Eszter

Tudod-e, hogy

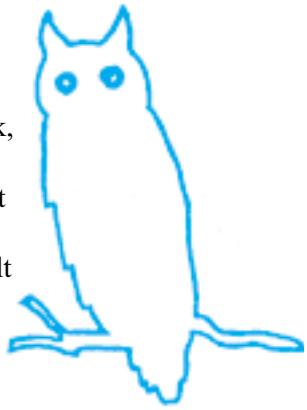

a) őseink közül a crŏ-magnoniak voltak az elsők, akik varrtak?
b) a ruhákat úgy készítették, hogy bőrdarabokat csontocskákkal összetűztek?
c) néha színes kövekből vagy kagylókból készült láncokkal (füzérekkel) díszítették ruhájukat?
d) bőrcsíkokból készült nyakláncot és karkötőt viseltek, amire fogakat, gyöngyöket, kavicsokat és elefántcsontot fűztek?
e) a crŏ-magnoniak képeken örökítették meg vadászataikat a barlangok falán?
f) színes köveket porrá őröltek, és ez volt a festékük?
g) hogy világítsanak maguknak, állati zsírba merített szőrszálakat vagy mohát gyújtottak meg?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Hamis Milka

Hozzávalók:

2 dl tejszín,
50 dkg cukor,
10 dkg vaj,
25 dkg tejpor,
5 evőkanál kakaó

A tejszínt egy lábasba öntjük, beletesszük a cukrot, a vajat, s habverővel kevergetve felforraljuk. Öt percig főzzük, de továbbra is keverjük, nehogy leégjen. Beleszórjuk a tejport, a kakaót, simára dolgozzuk, és levesszük a tűzhelyről. Beleöntjük egy tepsibe, és ha megszilárdult, felszeleteljük.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

Szeptember 19.

Kossuth Lajos születése

1802. szeptember 19-én Monokon született Kossuth Lajos, a reformkor kiemelkedő politikusa. A jogi diploma megszerzését követően volt táblabíró, majd ügyész. Részt vett az 1832–36. évi országgyűlésen, és a történésekről megjelentette az Országgyűlési Tudósításokat. 1837-ben bebörtönözték, és csak 1840-ben szabadult. 1841-től az induló Pesti Hírlap főszerkesztője, és a reformellenzék vezéralakja. Nézeteivel Széchenyi István nem értett egyet, de vitájukból Kossuth került ki győztesen. Az utolsó, 1847–48. évi reformországgyűlésen Kossuth nagy szerepet játszott a reformok győzelemre vitelében. Az 1848. április 8-án megalakult Batthyány-kormányban pénzügyminiszter, majd 1848. szeptember 18-tól a kormányként funkcionáló Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke, ténylegesen az ország első számú vezetője. Az 1849. évi tavaszi győztes csaták után 1849. április 14-én Kossuth Lajost kormányzó elnökké választották. Ez volt pályafutásának csúcspontja.

A szabadságharc bukásával Kossuth külföldre emigrált, és sokáig bízott a forradalom újraindításában. Az 1867-es kiegyezést nem fogadta el.

1894. március 20-án Torinóban (Turinban) halt meg.

Különös állatviadalok

Elejét lásd a 2003/2. számban

Nagy közönség előtt zajlik Indiában a zebubikák (púpos szarvasmarhák) viadala is. Ezeket az állatokat nem bőszítik fel előre, természetes körülmények között, a nyílt utcán folyik a küzdelem. A hatalmas zebubikák a végső győzelemig harcolnak. A rendszerint félórás küzdelem végén a vesztes állat elmenekül, a győztes pedig jutalmat – kényelmes elhelyezést és bőséges táplálékot kap a gazdájától.

A Fülöp-szigeteken, az uboknál a lópárviadal a divatos. Itt egy ménhez egy kancát hoznak ki, majd egy második mént hoznak elő, és a kancát elvezetve a két ménlovat egymásnak uszítják.

De nemcsak a négylábúakban lángol a harc tüze, hanem a madarakban, halakban, sőt rovarokban is.

Hátsó-Indiában, ahol a házityúkot több ezer éve háziasították, már az ókorban igen népszerűek voltak a kakasviadalok. Innen terjedt el ez a szórakozás Görögországba, Rómába, majd szinte az egész világon. Mára a legtöbb helyen a kakasviadalt állatkínzásnak minősítették és betiltották. Európában egyedül Észak-Franciaországban engedélyezik, ahol a Harcikakas Tenyésztők Szövetségének 300 000 tagja van. A szilaj, harcias, sokat udvarló jószág méltán lett a franciák címerállata (gall kakas). A harci kakasokat acéltüske sarkantyúkkal felszerelve engedik be a dróthálókkal bekerített arénába. Az életre-halálra szóló küzdelmet (jelszó: „Csak egy maradhat") három bíró és mintegy ötszáz néző figyeli feszülten. Nem kis összeget tesznek fel egy-egy fogadáskor. Az állatvédők tiltakozására pedig ezt válaszolják: „Ahol kakasokat esznek, ott előbb meg kell ölni őket."

Indiában szintén rendeznek kakasviadalokat. Itt igen népszerűek a rigó nagyságú bülbülökkel tartott viadalok is. E kis madarak hímjei a nézők nagy derültségére küzdelem közben igen harciasan csapkodják egymást a csőrükkel.

Indokínában, például Thaiföldön és Vietnámban az állatviadalok hősei ősidők óta a sziámi harcoshalak voltak. E parányi, 5-6 centiméteres állatok képesek voltak halálra marni egymást a dühös küzdelemben. A halviadalok olyan népszerűek voltak az egykori Sziámban, hogy még meg is adóztatták.

Indonéziában, például Bali szigetén legalább ilyen népszerűek a tücsökviadalok. A harci tücsköket már napokkal előbb arakkal (szeszes ital) átitatott rizzsel etetik. Aztán az alkoholtól feltüzelt állatokat egy rizskalásszal piszkálva ingerlik egymás ellen. Ettől a legbékésebb tücsök szeme előtt is összefut a világ, és támadásba lendül. A harc a pöttöm bajnokok között csak 1-2 másodpercig tart, s a vesztes szöcskeugrásokkal menekül.

Kész Barnabás

Ujjbábok pingponglabdából

Nagyon egyszerűen elkészíthető ötletes játék.

Elkészítéséhez szükséges: pingponglabda, bármilyen maradék anyag vagy bőr, gyöngy.

A labdára 1,5 cm átmérőjű nyílást vágunk ollóval. (Ha mutatóujjunk nem fér bele, bővíthetjük a nyílást.)

A figura karakterének megfelelően elkészítjük a többi kelléket: pl. szárny, csőr, fül stb., és felragasztjuk a pingponglabdára. Szemeket flitterből készíthetünk. Hajat, bajuszt fonalból ragaszthatunk.

Számtalan figura kialakítható így.

A mi nyelvünk

Kis forrásból eredő folyó a nyelvünk

(Részlet)

Semmink sincs – csak múltunk van, és múltunkban gyönyörűen zengő nyelvünk. Bár nem beszélünk manapság az Árpádok nyelvén, de megértenénk, megéreznénk egymást, ha egy lovas vitéz életre ébredne a nyírségi homokbuckák alatt régi sírjában. Tudnánk felelni Mátyás királynak, ha halottaiból felébredve az utat tudakolná Buda felé. A Rákóczi korabeli kurucokkal elmulatozhatnánk, ha egy hegyaljai pincében kilépnének a falból.

Kis forrásból eredő folyó a nyelvünk, táltosok és hittérítők, a Don mellől jött harcos keleti fejedelmek és furulyázó pásztornépek szavaiból keletkezett. Szerelmes költők és névtelen történetírók tollán és lantján át jöttek az új magyar szavak, mint korai ősszel elszállnak a virágok pelyhei a hegytetőkről, elgurul az őserdei makk, útra kél a pókháló. Az első költők leszedegették a süvegjük mellől a pókhálót, és szép magyar szavakat szőttek a puszták felett lebegő virágpelyhekből. A névtelen jegyzők a tölgyfák lehullott gyümölcsét szedegették össze.

Fegyverkovácsok munkája közben, harci mének legeltetése alatt, a holdfénynél éneklő pogány asszonyok dalolásából született a magyar nyelv. A csodaszarvas rázta le agancsával az erdő ékszereit, a piros bogyókat, hogy szép magyar szavak legyenek belőlük.

Krúdy Gyula

Ne bántsd a sapkát!

A földbe szúrunk egy botot, és ráteszünk egy sapkát. (Egy szék is megfelel sapkatartónak.) A játékosok két egyenlő csapatra – tolvajokra és pandúrokra – oszolva felállnak, de nem egyenlő távolságra a bottól. Mondjuk, a tolvajok 20, a pandúrok 50 lépésnyire. A csapatok kapitányai titokban futókat jelölnek ki. Megadott jelre a tolvajok és a pandúrok közül is elkezd futni a kijelölt játékos a sapka felé. Az a valószínű, hogy a tolvaj éri el előbb – hiszen ő volt közelebb hozzá. Ha sikerül elrabolnia – ami persze időbe telik –, rohanni kezd a saját csapata felé, a pandúr utána. Ha megfogja, mielőtt a tolvaj saját csapatát elérte volna, a tolvaj fogoly lesz, azaz kiáll a játékból. Ha a pandúr nem éri utol a tolvajt, s az be tud menekülni a saját csapatának sorfala mögé, a pandúrral történik ugyanez. A játék addig tart, amíg az egyik csapat játékosai el nem fogynak.

Vigyázd a labdát!

Nagy kört rajzolunk a földre. A játékosok két csapatra oszlanak, és mindkét csapatnak kapitányt választanak. Az egyik csapat a körben, a másik a körön kívül helyezkedik el. A játékot a kívül állók kezdik. A kapitány irányításával eldugják egymás között a labdát úgy, hogy a körben állók ne vegyék észre, kihez került. Hogy megtévesszék őket, minden körön kívül álló játékos a háta mögé teszi a kezét, mintha nála lenne a labda. Így közelednek a körben állók felé. Azok pedig a körön belül (ennek vonalát nem léphetik át) úgy helyezkednek el, hogy minél távolabb kerüljenek attól a játékostól, akinél a labdát sejtik. Egy óvatlan pillanatban az, akinél a labda van, megdob egyet a körben állók közül. Ha a megdobott nem tudja elkapni a labdát, s a labda eltalálta – kiáll a játékból. Most a körön belüliek dobnak ugyanilyen szabályok szerint. Az a csapat veszít, amelynek előbb fogynak el a játékosai. A következő fordulóban a csapatok helyet cserélnek.

Mi hiányzik?

Négy irányban négy ország

Könnyű rejtvény

A pontok helyéről ugyanaz a betű hiányzik. Melyik?

.karó
.lapító
gomb.
csat.

Logikai feladat

Milyen szám kerül a kérdőjel helyére?

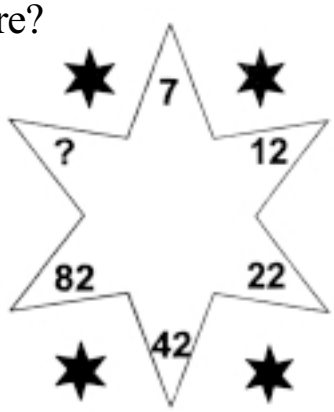

Kik laknak a házakban?

IG ND
SÁ
IL LI
A JÚ RE
BE MO KE
KA
ONA
MEN OR
ND
ZS LE

Beküldési határidő: 2003. október 10.

Tündérujjak

Ujjbáb-állatok

A hosszú őszi estéket vidámmá tehetitek ezekkel a papírból hajtogatott állatkákkal. Nagyon fontos az arc megrajzolása.

A róka szeme keskeny, hosszúkás. Ha csak egy vonallal jelöljük, álmos vagy ravasz arckifejezést ábrázolhatunk.

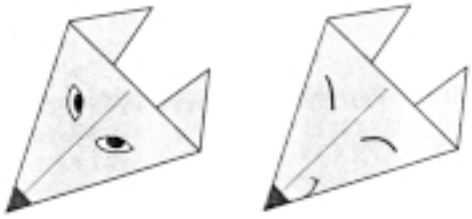

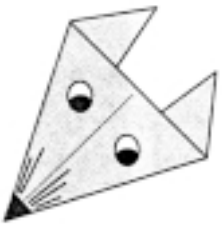

Kerek szemet akkor rajzoljunk, ha ijedt, meglepődött vagy csodálkozó arcot akarunk ábrázolni.

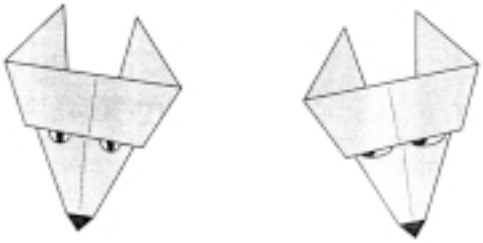

A keskeny orrokra nehéz szájat rajzolni, ezért éppen csak egy rövid vonallal jelöljük.

Egy-két rövid vonallal bajuszt rajzolhatunk.

A farkas hajtott szemöldökvonala alá rajzoljuk a szemet, az arckifejezés így mindig haragos lesz.

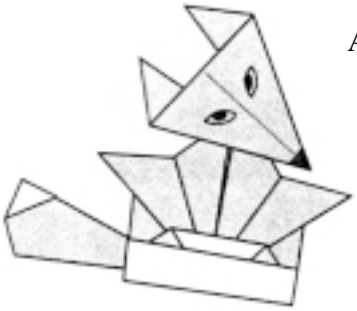

A fejeket fel kell ragasztani az ujjbáb-testre.

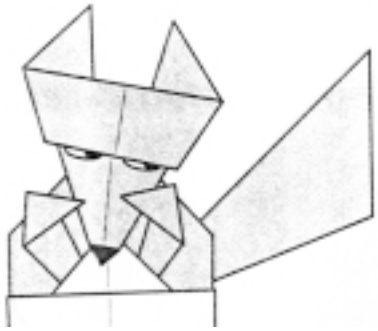

Alakíthatunk a kéztartáson. A fehér háromszöget is visszatűrhetjük az „övbe”.

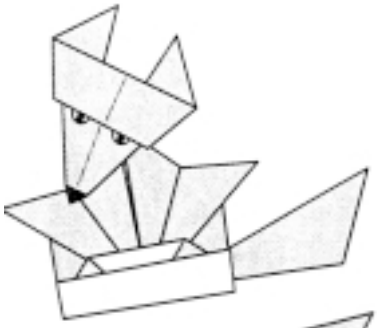

Másféle ujjbáb-testekkel is kipróbálhatjuk ezeket a fejeket. A legegyszerűbb testet is használhatjuk minden fejhez, kis alakításokkal.

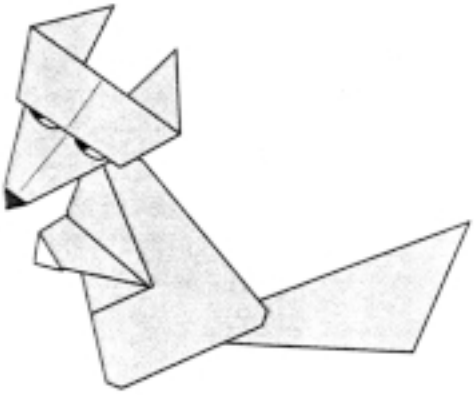

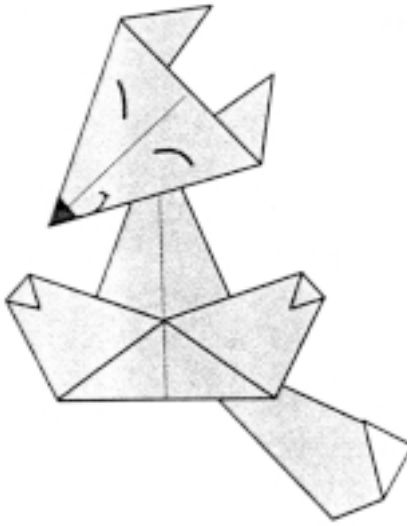

DÖNGICSÉLŐ
ÓVODÁSOK MELLÉKLETE · SZERKESZTI GABÓDA ÉVA

Egyszer volt egy ember

(Népköltés)

Egyszer volt egy ember,
szakálla volt kender,
bikfa tarisznyája,
égerfa csizmája.

Közel volt a tenger,
beleesett fejjel,
kiapadt a tenger,
kimászott az ember.

Radnóti Miklós

Október

Hűvös arany szél lobog,
leülnek a vándorok.
Kamra mélyén egér rág,
aranylik fenn a faág.

Minden aranysárga itt,
csapzott sárga zászlait
eldobni még nem meri,
hát lengeti a tengeri.

Szilágyi Domokos

Eső

Láncos-lobogós,
ez a makk kopogós,
hazafut a mókus,
ha az ég zokogós.

Ázik a tölgy is,
fürdik a völgy is,
halkan muzsikál
künn az esővíz.

Kiszámolók

Négy lába van a tehénnek

(Népköltés)

Négy lába van a tehénnek,
Ha nem hiszed, szaladj, nézd meg!
Fel út, le út, erre, arra,
Szaladj, merre kedved tartja!

Egy, kettő, három, négy...

(Népköltés)

Egy, kettő, három, négy,
Kis kacsa, hová mégy?
Fekete tóba fürödni,
Ő a fogócska, ni, ni, ni!

Sárga lábú kiskakas

(Népköltés)

Sárga lábú kiskakas
Kiugrott a gyöpre,
Patyolatos törökre,
gyönge feleségre.
Kon, kon, kondítsd ki!
Ezt a szépet pördítsd ki!

Hol vannak a fiókák?

Madár mama a sűrű lombok közé rejtette a fészkét, hogy fiókáit megóvja a vadászó macskától. Te megtalálod-e a fészekhez vezető utat?

SZEPESI ATTILA

Csalogány

Nyílik a pitypang,
csendül a füttyhang:
csaliton a fürge
csalogány füttye.

Holdkeltétől hangol,
berken elbarangol:
sombokorba bújva
pirkadatig fújja.

Szent Erzsébet hídja

Két gyerek letérdelve, kézfogással hidat képez.

Vezér: Gyiki, gyiki, gya?
Kapus: Szent Erzsébet hídja.
Vezér: Általmegyünk rajta.
Kapus: Vámot veszünk rajta.
Vezér: Nem bánom én,
Akár nyerek, akár vesztek,
Ezt a néhány szilaj csikót
Átvezetem rajta.

Ekkor a játszók a kapun átrohannak. Ha a kapusok valamelyiket vissza tudják tartani, az is melléjük térdel, de a fogás közben térden kell maradniuk. Nem szabad felállaniuk. A vezér mindaddig vezetgeti lovait, míg valamennyit el nem fogják a kapusok.

A medve, a róka meg a bödön vaj

(Norvég mese)

A medve meg a róka egy bödön vajat vásároltak együtt, hogy eltegyék karácsony estére, vacsorára. Jól eldugták a galagonyabokor tövében, aztán lefeküdtek és elaludtak. A róka egyszer csak felpattan, mint akit álmából felvertek, és elkiáltja nagy hangon:

– Jó, máris megyek! – Azzal elszalad.

A medve félig felébredt ugyan a kiáltásra, de nagyon álmos volt, átfordult a másik oldalára, és aludt tovább. A róka meg azalatt kiásta a bödönt, evett a vajból, aztán visszadugta a helyére, szépen eligazította, elegyengette a földet is felette, hogy más meg ne találja. Miután ezt mind elvégezte, visszafeküdt a mackó mellé. Mackó bá' mikor felébredt, megkérdezte, mitől zsíros a pofája.

– Képzeld csak, keresztelőbe hívtak, amíg te aludtál! Nagy ebéd volt, úgy jóllaktam, mint a duda! – füllentette a ravaszdi. És mivel a medve tudni akarta, hogy hívják a gyereket, egy percnyi gondolkodás után azt is megmondta:

– Belenyaltam! Szép név, igaz?

Másnap ugyanúgy történt minden. A róka hangosan odakiáltotta a senkinek:

– Jó, máris megyek!

Aztán leszaladt a bokorhoz, kiásta a karácsonyi vacsorájukat, jó felét megette. Később, mikor a mackó felébredt, és megkérdezte, mitől zsíros a képe, elhitette vele, hogy most a másik szomszédja hívta keresztelőbe.

– No, és ezt a gyereket hogy hívják? – tudakolta a medve.

– Felelennvan. Szép név, igaz?

Harmadnap megint lefeküdtek a napos dombtetőn, és amíg a mackó aludt, a róka koma mind megette a vajat, kinyalta még a bödön alját is. Aztán elhitette a medvével, hogy megint keresztelőbe hívták, mert neki sok jó szomszédja van.

– Ez a harmadik olyan szép gyerek, hogy öröm nézni. A neve: Cseppsemaradt. Szép név, igaz-e?

Végül a medvének is kedve támadt megnézni a bokor alá rejtett kincset, és mikor látta, hogy üres a bödön, a rókára támadt:

– Te etted meg! Más nem tudhatta, hogy ide dugtuk!

– Én hozzá se nyúltam. Te etted meg, és most rám fognád. Szép dolog, mondhatom! – hazudta a róka szemtelenül.

Veszekedtek, egyik a másikat vádolta a vajlopással, már-már verekedésre került a sor. Ravaszdi persze tudta, hogy akkor ő húzza a rövidebbet, hát gyorsan kieszelt valamit:

– Idehallgass! Így sohasem tudhatjuk meg, melyikünk a tolvaj. De mondok egyet: most feküdjünk le aludni, aztán amikor felébredünk, meglátjuk, melyikünknek zsíros a szája széle, mert az a vajtolvaj!

A medve beleegyezett és nemsokára mélyen aludt, hiszen nyugodt volt a lelke. Ravaszdi meg, mihelyt hallotta a hortyogásán, hogy alszik, leszaladt a galagonyabokorhoz, összekapart nagy nehezen még egy borsónyi vajat a bödön alján. Azzal bekente a mackó szája szélét.

Így aztán mégiscsak rajtamaradt Tányértalpú komán, hogy ő a vajtolvaj, és amilyen együgyű, végül talán maga is elhitte.

Termésnyomatok

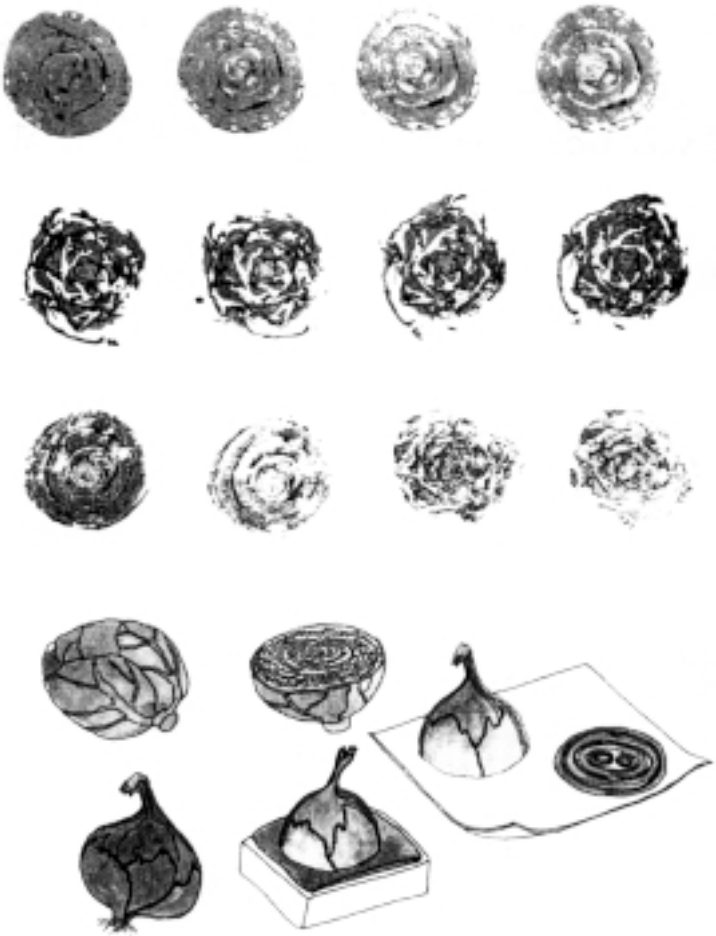

Ősszel a hűvös szél, az eső miatt gyakran beszorulunk a szobába. Hogy ilyenkor is érezzük a természet közelségét, játsszunk termésekkel, zöldségekkel. Nem csupán kellemesen töltjük így az időt, hanem ha ötletesek vagyunk, ajándéktárgyakat is készíthetünk kerti kedvenceinkből.

Megfigyeltétek már, milyen változatos mintázata van a kettévágott zöldségféléknek?

Készítsetek érdekes mintájú termésnyomatokat különféle zöldségekkel. Nincs másra szükség, csak papírlapra és különböző színű temperafestékre.

Ha félbevágjátok a vöröshagymát, kis fej káposztát, burgonyát, és temperafestékbe mártjátok, szép nyomatokat hozhattok létre.

Jó szórakozást!

Berci iskolás lett!

Berci már kijárta az óvodát, iskolás lett!

Szép nagy iskolatáskát kapott a szüleitől. Be kellene pakolnia a táskába, de gondban van. Mit is kell vinnie egy iskolásnak az iskolába? Nevezd meg azokat a tárgyakat, amelyek az iskolatáskába valók, és azokat is, amelyeket a kisfiúnak otthon kell hagynia.

IRKA-ÓRAREND

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					